

Mindreåriges samtykkekompetanse til å bli dopingtestet i idretten

En analyse av gjeldende norsk rett

Av Miriam Goa
Studienummer: 20210009

Antall tegn: 143 996

Kandidatspeciale
Det samfundsvidenskabelige fakultet

Vejleder: Anders Ørgaard

AALBORG UNIVERSITET

CAND. JUR

2. desember 2022

Abstract

This thesis examines the competence of minors aged 15 to 18 years in Norway, to consent on being tested as a part of a doping control in top-level sports in Norway. As of now (December 2022), no law regulates this question explicitly, which has led to a situation where the athletes' parents or legal guardians must consent on behalf of the athlete as a precondition for the athletes' participation in sport at national and/or international level. The consent is valid until the athlete turns 18 years and can be withdrawn at any given time.

This situation has risen a lot of questions that this thesis will try to answer. The legal dogmatic theory will be used to determine how the competence to consent is defined and used under the current Norwegian laws.

Firstly, the thesis will describe how the international and national sports are built up, with their internal regulations and organisations. This also includes how the international and national anti-doping organisations are organised.

Thereafter, I have assessed four different laws to show the consensus of the minors' competence to consent in different areas. The relevant laws are "barneloven" (The Children Act), "vergemålsloven" (*guardian law*, authors own translation), "pasient- og brukerrettighetsloven" (*patient and user rights law*, authors own translation) and "straffeloven" (The Penal Code).

Also included will be a chapter about how invasive the different testing methods are, and if that is a relevant factor in the minor's competence to consent. I will also dedicate a chapter to show what will happen if a minor tests positive on a doping test. Included in that chapter, will also be an example on how CAS applies the law in cases involving minors.

The conclusion is that there are many elements in the assessment of the minor's competence to consent on being doping tested. After interpreting and analysing the Norwegian legal grounds, it is safe to say that there is no law that explicitly authorizes minor's competence to consent. Based on the thesis' analysis, it is reasonable to conclude that minors should have competence to consent based on the consensus of the laws.

However, to create clarity around minor's competence to consent on being tested for doping, it should be considered whether a legislative decision should be made, or otherwise explicitly authorise minors' right to consent to undergo a doping test in sport in Norway.

Forkortelser

ADNO – Antidoping Norge

ADR – Antidopingreglement

CAS – Court of Arbitration for Sports

DBS – Dried Blood Spot

EMK – Den Europeiske Menneskerettighetskonvensjonen

IF – Internasjonale idrettsforbund

IOC – Internasjonale Olympiske Komité

ISTI – Internasjonal standard for testing og etterforskning

ISTUE – Internasjonal standard for TUE (medisinsk fritak)

ISU – Det Internasjonale Skøyteunionen

ITA – International Testing Agency

NADO – Nasjonale antidopingorganisasjoner

NIF – Norges Idrettsforbund og olympiske og paralympiske komité

NOC – Nasjonale Olympiske Komitéer

OC – Det Olympiske Charteret

OCOG – Organisasjonskomitéer for OL

ROC – Russisk Olympisk Komité

RUSADA – Den russiske antidopingorganisasjonen

TUE – Therapeutic Use Exemptions (medisinsk fritak)

WADA – World Anti-Doping Agency

WADC – World Anti-Doping Code

Innholdsfortegnelse

ABSTRACT	2
FORKORTELSER.....	3
INNHALDSFORTEGNELSE.....	4
1. INNLEDNING	7
1.1 BAKGRUNN FOR Å SKRIVE OPPGAVEN.....	8
1.2 PROBLEMFOMULERING	8
1.3 RETTSKILDER OG METODE.....	9
1.4 AVGRENSNING	10
1.5 FREMSTILLINGEN VIDERE	10
2. IDRETTENS ORGANISERING OG REGELVERK.....	11
2.1 INTERNASJONAL ORGANISERING AV IDRETTE.....	11
2.1.1 <i>Det Olympiske Charteret</i>	11
2.1.2 <i>Den Internasjonale Olympiske Komité</i>	12
2.1.3 <i>Nasjonale olympiske komiteer</i>	13
2.1.4 <i>Internasjonale Idrettsforbund</i>	13
2.1.5 <i>Idrettens autonomi</i>	14
2.2 NORSK ORGANISERING AV IDRETT.....	14
2.2.1 <i>Norges idrettsforbund og olympiske og paralympiske komité</i>	14
2.2.1.1 Idrettskrets	16
2.2.1.2 Idrettsråd	16
2.2.1.3 Særforbund	16
2.2.1.4 Særkrets	16
2.2.1.5 Idrettslag	16
2.2.2 <i>Foreningsfriheten</i>	17
2.2.3 <i>Idrettens autonomi i Norge</i>	17
2.3 ANTIDOPINGORGANISASJONER	17
2.3.1 <i>Historisk tilbakeblikk</i>	18
2.3.2 <i>World Anti-Doping Agency</i>	18
2.3.3 <i>World Anti-Doping Code</i>	19
2.4 NASJONALE ANTIDOPINGORGANISASJONER.....	19
2.5 ANTIDOPING NORGE.....	20
2.6 AVSLUTTENDE BEMERKNINGER.....	21
3. SELVBESTEMMELSESRETT OG AVTALEFRIHET	22
3.1 SELVBESTEMMELSESRETT	22
3.2 HENSYN BAK RETTEN TIL SELVBESTEMMELSE.....	23
3.3 GENERELT OM AVTALERETTEN.....	23
3.3.1 <i>Kort om prinsippet om at avtaler skal holdes</i>	24
3.4 OM EN VIL FORPLIKTE SEG.....	24
3.4.1 <i>Habilitetsregler</i>	24
3.4.2 <i>Kontraheringsplikt</i>	24
3.5 HVORDAN AVTALEN SKAL SE UT	24
3.5.1 <i>Formfrihetsprinsippet</i>	25
3.6 HVA AVTALEN GÅR UT PÅ.....	25
3.6.1 <i>Ikke være urimelig</i>	25
3.6.2 <i>Ikke stride mot ærbarhet</i>	26
3.6.3 <i>Ikke stride mot annen lov</i>	26
3.7 BEGRENSNINGER I AVTALEFRIHETEN.....	26

4. BARNELOVEN	27
4.1 GENERELT OM BARNELOVEN	27
4.1.1 Barnekonvensjonen	27
4.1.2 Barnets beste	28
4.2 BARNELOVEN OM MINDREÅRIGES SAMTYKKEKOMPETANSE	28
4.2.1 Rett for barnet til å være med på avgjørelser	28
4.2.2 Utdanning og medlemskap i foreninger	29
4.2.3 Barnets selvbestemmelsesrett	29
4.3 BARNELOVENS BETYDNING FOR MINDREÅRIGES SAMTYKKEKOMPETANSE TIL Å BLI DOPINGTESTET	30
4.4 DELKONKLUSJON	31
5. PASIENT- OG BRUKERRETTIGHETSLOVEN	32
5.1 DEN HELSERETTLIGE MYNDIGHETSALDER	32
5.2 ALDERENS BETYDNING FOR RETTEN TIL SELVBESTEMMELSE I SPØRSMÅL OM EGEN HELSE	32
5.3 PASIENT- OG BRUKERRETTIGHETSLOVENS BETYDNING FOR MINDREÅRIGES SAMTYKKEKOMPETANSE TIL Å BLI DOPINGTESTET	33
5.4 DELKONKLUSJON	33
6. STRAFFELOVEN	34
6.1 GENERELT OM STRAFFELOVEN	34
6.2 KRIMINELL LAVALDER	34
6.3 STRAFFELOVENS NARKOTIKA- OG DOPINGBESTEMMELSER	35
6.4 STRAFFELOVENS BETYDNING FOR MINDREÅRIGES SAMTYKKEKOMPETANSE TIL Å BLI DOPINGTESTET	36
6.5 DELKONKLUSJON	36
7. VERGEMÅLSLOVEN	37
7.1 VERGEMÅLSLOVEN	37
7.1.1 Mindreårige	37
7.1.2 Den mindreåriges rettslige handleevne	37
7.1.3 Den mindreåriges adgang til å inngå arbeidsavtaler	38
7.2 VERGEMÅLSLOVENS BETYDNING FOR MINDREÅRIGES SAMTYKKEKOMPETANSE TIL Å BLI DOPINGTESTET ..	38
7.3 DELKONKLUSJON	39
8. AVTALER I IDRETTE	40
9. TESTMETODER	42
9.1 KONSEKVENSENS AV Å BLI OMFATTET AV DOPINGREGLEMENTET	42
9.2 DOPINGKONTROLLENS PROSEDYRE	43
9.3 UTØVERENS RETTIGHETER OG PLIKTER	43
9.4 URINPRØVE SOM TESTMETODE	44
9.4.1 Hvor inngripende er urinprøve som testmetode	45
9.4.2 Bør mindreårige ha samtykkekompetanse til å bli dopingtestet basert på hvor inngripende testingen er	46
9.5 BLODPRØVE SOM TESTMETODE	46
9.5.1 Hvor inngripende er blodprøve som testmetode	46
9.5.2 Bør mindreårige ha samtykkekompetanse til å bli dopingtestet basert på hvor inngripende testingen er	47
9.6 DRIED BLOOD SPOT SOM TESTMETODE	47
9.6.1 Hvor inngripende er DBS som testmetode	48
9.6.2 Bør mindreårige ha samtykke til å bli dopingtestet basert på hvor inngripende testingen er	49
10. UTFALLET AV EN POSITIV DOPINGTEST	49
10.1 GENERELT	49

10.2 POSITIV DOPINGPRØVE – TILSTEDEVÆRELSE AV ET FORBUDT STOFF ELLER DETS METABOLITTER ELLER MARKØRER I UTØVERS PRØVE.....	50
10.2.1 <i>Therapeutic Use Exemptions – TUE (medisinsk fritak)</i>	51
10.3 SANKSJONER MOT ENKELTPERSONER	52
10.4 WADAS BESKYTTEDE PERSONER.....	53
10.4.1 <i>Kunstløpskandalen under OL i Beijing 2022</i>	55
10.5 UTFALLET AV EN POSITIV DOPINGTESTS BETYDNING FOR MINDREÅRIGES SAMTYKKEKOMPETANSE TIL Å BLI DOPINGTESTET	58
10.6 DELKONKLUSJON.....	58
11. KONKLUSJON	59
PERSPEKTIVERING.....	63
KILDER	65

1. Innledning

“Play fair, be prepared for others to play dirty, and don’t let them drag you into the mud”, sa forretningsmannen Richard Branson.¹ Sitatet passer også godt i idrettens verden. Det vil nok alltid finnes utøvere som ønsker å oppnå en fordel på en ulovlig måte.

Mennesker har konkurrert med seg selv og mot andre siden tidenes morgen. Det har alltid vært et iboende jag i mennesket til å prestere litt bedre, hele tiden. Hos idrettsutøvere er nok jaget til å bli bedre, større enn hos det vanlige mennesket.

Dersom den rettferdige og tidkrevende måten å forbedre seg på, ikke lenger føles tilstrekkelig, kan det være lett å ty til ulovlige midler. I idrettens verden er det ofte snakk om doping. Det gjelder både ulovlige stoffer og ulovlige metoder. Ordet «dop» var tidligere knyttet til narkotika som dempet og sløvet.² I dag er begrepet utvidet og brukes om midler som stimulerer, oppvikker eller påvirker kroppen til å bygge muskelmasse og styrke.³

Mange av de tidlige stimulerende stoffene stammet fra planter. Et eksempel er kokaplanten.⁴ De første kjente tilfellene av doping i idretten kommer fra de antikke olympiske leker. Idrettsutøverne ble rapportert for å ha spist fiken for å forbedre ytelsen under lekene.⁵

På 1800-tallet utviklet den medisinske verden seg betraktelig, og substanser ble enkle å få tak i. Dette skjedde i takt med utviklingen av moderne farmakologi.⁶ Idrettsutøvere begynte å eksperimentere med ulike medisiner for å bli sterkere og mer utholdende.

Sykkelsporten omtalte 60- og 70-tallet som «amfetamin-tiåret».⁷ I et temporitt under OL i 1960 kollapset en dansk syklist. Dødsfallet ble knyttet til bruk av amfetamin.⁸ Under Tour de France i 1967 døde en engelsk syklist med store verdier av metamfetamin i kroppen.⁹

Doping vært en del av idretten i flere år. For å prøve å få bukt med dopingproblemet, er det etablert et eget antidopingregelverk. I tillegg er det utarbeidet testmetoder for å oppdage forbudte stoffer, samt protokoller for hvordan selve testingen skal utføres. Hvis en idrettsutøver blir tatt ut til dopingtest, er utøveren pliktet til å gjennomføre testingen. Hvis utøveren nekter, anses det som et brudd på dopingreglementet. Utøveren kan dermed sanksjoneres etter idrettens regler.

---

¹ Gade (2021) s. 191

² Weihe (2019) s. 11

³ Ibid. s. 11

⁴ Holt et al. (2009) s. 321

⁵ Ibid. s. 320

⁶ Ibid. s. 321

⁷ Ibid. s. 321

⁸ Drange (2022)

⁹ Holt et al. (2009) s. 321

Man kan si at bekjempelse av doping er et kappløp mellom de utøvere som ønsker å jukse, og kontrollørene som vil forhindre juks.¹⁰ Det utarbeides nye metoder og nye stoffer fortløpende. Dermed må antidopingmyndighetene hele tiden følge med.

1.1 Bakgrunn for å skrive oppgaven

I denne avhandlingen skal jeg se nærmere på mindreåriges selvstendige samtykkekompetanse til å bli dopingtestet i idretten i Norge. Dette er interessant, da det ikke finnes noen form for lovgivning som eksplisitt uttaler seg om denne problemstillingen.

I mars 2018 var Antidoping Norge i kontakt med et advokatfirma for å få svar på om man kunne dopingteste mindreårige uten samtykke. Advokatfirmaet trakk fram barnelovens § 32 som mest relevant for problemstillingen, men slo fast at det ikke var rom for unntak i regelverket.¹¹ Den 28. mai 2019 sendte Norges idrettsforbund og Antidoping Norge et brev til Kulturdepartementet for å få en avklaring rundt dopingtesting av personer under 18 år, uten foreldrenes samtykke.¹²

Sensommeren 2022 får norske medier innsikt i at Antidoping Norges arbeid avviker fra den internasjonale antidopingkoden. Norges idrettspresident og styreleder i Antidoping Norge sier i et brev til Kultur- og likestillingsministeren og Barne- og familieministerens, at avvikene kan føre til at Antidoping Norge blir «non-compliant». Å bli merket som «non-compliant» betyr at antidopingbyrået ikke handler i tråd med den internasjonale antidopingkoden. Følgene kan være bøter, tap av retten til selv å arrangere konkurranser, samt tap av retten til å delta i OL og andre mesterskap.¹³

Løsningsforslaget var et forhåndssamtykke fra foreldre til at mindreårige kan bli dopingtestet. Dette mente både Norges idrettsforbund og Antidoping Norge at ikke var en tilstrekkelig løsning. Det førte til at ingen under 18 år har blitt testet uanmeldt de siste to årene, og at det samtidig har vært begrenset uanmeldt testing av mindreårige siden mars 2018.¹⁴

Dette forhåndssamtykket medfører i realiteten at det er utøvers foreldre eller verge som bestemmer om den mindreårige skal kunne bli dopingtestet, og dermed kunne delta i toppidretten.

1.2 Problemformulering

Det følgende er oppgavens problemformulering:

Har mindreårige samtykkekompetanse til å bli dopingtestet i idretten i Norge? Og hvis ikke, bør mindreårige ha denne samtykkekompetansen?

---

¹⁰ Gade (2021) s. 118

¹¹ Lie et al. (2022)

¹² Ibid.

¹³ Lie & Bryne (2022)

¹⁴ Lie et al. (2022)

1.3 Rettskilder og metode

Formålet med oppgaven er å utlede om mindreårige har samtykkekompetanse til å bli dopingtestet ut av gjeldende rett. Og hvis de ikke har, om de bør ha samtykkekompetanse. Det finnes få rettskilder som særskilt behandler oppgavens tema og problemstilling. De mest sentrale kildene er idrettens eget regelverk, både internasjonalt og nasjonalt. Dette omfatter også antidopingregelverket.

Det norske lovverket har flere relevante lover som hjemler mindreåriges samtykkekompetanse på ulike områder. Disse vil aktivt bli brukt gjennom oppgaven for å legge et grunnlag for å besvare problemformuleringen.

Rettspraksis har mindre relevans i denne avhandlingen, da det ikke foreligger saker på gjeldende område. Det er på grunn av idrettens autonomi. Det henvises til rettspraksis i forbindelse med avtalefrihet. Det vises også til rettspraksis fra den internasjonale idrettsdomstolen CAS i forbindelse med positiv dopingprøve hos mindreårige.

Det er lite juridisk litteratur som omfatter idrettsjuss. Det er særlig fordi rettsområdet er komplekst og stadig i utvikling.¹⁵ Ettersom rettsreglene innen idrettsjussen spenner seg over flere juridiske disipliner, medfører det at tvister innen sportens verden avgjøres av både private og offentlige instanser.¹⁶

Det faktum at det er lite rettspraksis og juridisk litteratur på området, har ført til en mer selvstendig tolkning av de ulike regelverk opp mot problemstillingen.

Undersøkelsen av om mindreårige har, eller bør ha, samtykkekompetanse til å bli dopingtestet består av en fastleggelse av gjeldende norsk og internasjonal rett som er av relevans for mindreåriges samtykkekompetanse og dopingtesting.

Avhandlingen er utarbeidet ved bruk av rettsdogmatisk metode. Det er fordi formålet med oppgaven er å undersøke rettstilstanden for mindreåriges samtykkekompetanse til å bli dopingtestet, de lege lata. Kildene som blir brukt, blir analysert og fortolket, før de blir systematisert i rettslige momenter.¹⁷

I rettsdogmatikken anvender man rettskildefaktorer i henhold til rettskildeprinsippene for å utlede rettsregler. Man utleder rettsregler ved å tolke lovbestemmelser og andre rettskilder.

Formålet med analysen er overordnet å finne en ny kunnskap om gjeldene rett. Det skjer ved en transparent, metodisk og systematisk gjennomgang.¹⁸ Den rettsdogmatiske metoden brukes

---

¹⁵ Gade (2021) s. 15

¹⁶ Gade (2021) s. 15

¹⁷ Tvarnø & Nielsen (2017) s. 29

¹⁸ Munk-Hansen (2018) s. 204

ikke til løsning av konkrete juridiske tvister. Metoden brukes til å fastlegge rettstilstanden på et gitt område, herunder også om det foreligger usikkerhet rundt rettstilstanden.¹⁹

1.4 Avgrensning

For å svare på problemstillingen på best mulig måte, avgrenses problemfeltet til kun å gjelde mindreårige mellom 15 og 18 år. Hovedgrunnen til det, er at det i praksis ikke har vært aktuelt å teste mindreårige som ikke har fylt 15 år i Norge.²⁰ Hovedfokuset vil være på mindreårige som er på et så høyt nivå innen deres idrett, at dopingkontroll blir aktuelt. Dette gjøres for å undersøke hvilken betydning selvstendig samtykkekompetanse har å si for mindreårige i utøvelsen av idrett på toppnivå.

Mindreåriges samtykkekompetanse til å bli dopingtestet er et spørsmål om hvorvidt den mindreårige er avhengig av sine foreldre eller verges samtykke til å drive med idrett på et høyt nasjonalt, eller internasjonalt nivå.

Gjennomgående i oppgaven vil begrepet mindreårige bli brukt om barn mellom 15 og 18 år. I tilfeller hvor det refereres til yngre mindreårige, vil begrepet barn bli brukt, med mindre noe annet blir definert.

1.5 Fremstillingen videre

I det følgende vil det innledningsvis bli redegjort for idrettens organisering internasjonalt og nasjonalt. Idrettens relevante regelverk vil bli gjennomgått, samt en redegjørelse for antidopingorganisasjoner. I kapittel tre vil det kort bli redegjort for den generelle selvbestemmelsesretten og avtalefriheten. Deretter vil det i kapittel fire til syv, bli foretatt analyser av mindreåriges selvbestemmelsesrett i relevant norsk lovgivning. Dette gjøres for å undersøke om det finnes en konsensus i norsk lovgivning vedrørende en viss alder i forbindelse med mindreåriges samtykkekompetanse.

I kapittel ni vil de ulike testmetodene som kan brukes ved en dopingkontroll gjennomgås. Det gjøres for å vurdere hvor inngripende de er. Dette er relevant i forbindelse med om samtykkekompetansen skal ta hensyn til hvor inngripende testmetoden er. I kapittel ti vil utfallet av en positiv dopingtest gjennomgås. Samtidig vil det redegjøres for WADAs «beskyttede personer» og hvilke sanksjoner som kan bli gjort mot mindreårige. I dette kapitlet vil det også vises til en nylig sak, hvor en mindreårig ble tatt for doping i OL i 2022.

Avslutningsvis vil en overordnet konklusjon bli gjort i kapittel elleve.

---

¹⁹ Munk-Hansen (2018) s. 204

²⁰ Personlig kommunikasjon med Lauesen, M.H. Avdelingsleder for Internasjonal og medisinsk avdeling i Antidoping Norge

2. Idrettens organisering og regelverk

2.1 Internasjonal organisering av idretten

Det første jeg vil redegjøre for i dette kapitlet er den internasjonale organiseringen av idretten. Idrett er verdensomspennende og opererer på tvers av kontinenter og landegrenser. For å sikre like konkurransevilkår over hele verden, er det etablert organisasjoner og regelverk som setter rammen rundt idretten.

Etter jeg har forklart de sentrale delene av den internasjonale organiseringen, vil jeg ta for meg idretten på det nasjonale plan. Til slutt vil jeg redegjøre for den internasjonale og nasjonale antidopingorganisasjonen.

2.1.1 Det Olympiske Charteret

Det Olympiske Charter (OC) er regler og vedtekter for den olympiske bevegelse. Dette følger av Charterets introduksjonskapittel. Charteret styrer organiseringen, handlingen og driften av den olympiske bevegelse og de olympiske leker. Charteret har tre hovedformål.

Det første formålet er å fastsette og minne om de fundamentale prinsippene og essensielle verdiene til olympismen, jf. bokstav a i OCs introduksjonskapittel.

Olympismen er en ideologi av Pierre de Coubertin som forsterker og kombinerer kvalitetene i kropp, vilje og sjel til en balansert helhet. Olympismens mål er at idretten skal tjene på den harmoniske utviklingen av mennesket og underbygge utviklingen av et fredelig samfunn som er opptatt av å ivareta menneskelig verdighet, jf. OCs preambel.

Charterets andre formål er å fungere som statutter for den internasjonale olympiske komité, jf. bokstav b i introduksjonskapitlet. Nevnte komité vil bli grundig gjennomgått og forklart i påfølgende underkapittel.

Det siste formålet til Charteret er å definere de viktigste gjensidige rettighetene og forpliktelsene av de tre hovedbestanddelene i den olympiske bevegelse. Den olympiske bevegelse består av (1) den internasjonale olympiske komité, (2) internasjonale idrettsforbund, og (3) nasjonale olympiske komitéer, jf. OC regel 1 nr. 2.

I tillegg til de tre hovedbestanddelene i den olympiske bevegelse, finnes det også organisasjonskomitéer for OL (OCOG). Organisasjonskomitéene har ansvar for organiseringen av de enkelte OL-arrangementene. De oppløses etter hver olympiade, jf. OC regel 1 nr. 3.

Det fremgår av OCs introduksjonskapittel bokstav c, at alle bestanddelene i den olympiske bevegelse skal overholde reglene i det Olympiske Charteret. Dette er også statuert i OC regel 1 nr. 4.

Det er klart at flere av reglene i Charteret er uttrykk for, eller en kodifikasjon, av gjeldende internasjonal sportsrett. Med andre ord kan Charteret inngå som bidrag til løsning av konkrete tvister i idrettens verden. Det Olympiske Charteret er *lex superior* i forhold til vedtektene i de nasjonale olympiske komitéer og i de deltagende, internasjonale forbund.²¹

Lex superior er et rettslig prinsipp som innebærer at rettsregler av høyere rang går foran regler av lavere rang dersom det er motstrid mellom reglene. Dette kan vise seg hvis en regel i det nasjonale svømmeforbundet ikke tillater at man bruker aerodynamisk badetøy, men at det er lov etter Charteret. I det tilfellet vil Charteret ha forrang og utøveren kan få bruke aerodynamisk badetøy.

Dersom det forekommer motstrid mellom de ulike regelsettene, kan den enkelte idrettsutøver eller særforbund støtte rett på Charteret.²²

2.1.2 Den Internasjonale Olympiske Komité

Under den første olympiske kongress, som ble avholdt i Sorbonne i 1894, ble den Internasjonale Olympiske Komité (IOC) etablert. IOC fungerer som en samlende organisasjon for idretten internasjonalt.²³

Den Internasjonale Olympiske Komité er organisert som en ideell forening etter sveitsisk rett. En ideell forening har ikke som formål å tjene penger, men å fremme medlemmenes felles syn og interesser. Komitéen har sitt hjemsted i Lausanne. Dette fremgår av det OC regel 15 nr. 1 og nr. 2.

IOC ledes av en eksekutivkomité. En eksekutivkomité har utøvende myndighet. Å ha utøvende myndighet betyr at komitéen har lov til å sette i verk politiske vedtak og håndheve gjeldene lover.

I IOC står eksekutivkomitéen også for den daglige driften av organisasjonen. Eksekutivkomitéen ble grunnlagt i 1921²⁴. Ledelsen består av 15 personer, herunder IOC-presidenten, fire visepresidenter og ti vanlige medlemmer, jf. OC regel 19 nr. 1.

Eksekutivkomitéen sitt ansvar fremgår av OC regel 19 nr. 3. Ansvarer er fordelt utover 14 punkter. Tre av ansvarsområdene er at eksekutivkomitéen har ansvar for forvaltningen av IOCs økonomi, overvåke at det Olympiske Charteret overholdes og utføre alle oppgaver som er tildelt dem av IOC-sesjonen.

Medlemmene av IOC møtes til den årlige IOC-sesjonen. Sesjonen er generalforsamlingen for medlemmene av IOC, jf. OC regel 18 nr. 1. Sesjonen er IOCs øverste organ. Beslutninger

---

²¹ Gade (2021) s. 50

²² Ibid. s. 50

²³ Ibid. s. 47

²⁴ International Olympic Committee (a) (u.å.) første avsnitt

foretatt i sesjonen er endelige, jf. regel 18. nr. 1. IOC-sesjonen har kompetanse til å fatte beslutninger som følger av regel 18. nr. 2. Det er listet opp elleve ulike områder.

Tre av kompetansene IOC-sesjonen har, er å bestemme arrangørby for de olympiske leker, de kan bestemme eller endre det olympiske Charteret og de har myndighet til å bestemme om en idrett skal inkluderes eller ekskluderes fra det olympiske programmet.

Medlemmene av IOC er naturlige personer, jf. regel 16 nr. 1, 1.1. Medlemmene tilhører en av fire grupper: (1) generelle medlemmer, (2) aktive utøvere, (3) ledere av internasjonale organisasjoner for enkeltidrettsgrener eller (4) leder av nasjonale olympiske komitéer. I tillegg til disse medlemmene kommer eksekutivkomitéen.²⁵

2.1.3 Nasjonale olympiske komiteer

Det eksisterer 206 nasjonale olympiske komitéer (NOC) i dag (2022).²⁶ Oppgavene til NOC'er fremgår av OC regel 27 nr. 1 som sier at de skal utvikle, fremme og beskytte den olympiske bevegelse i sine respektive land, i samsvar med det olympiske Charteret. Videre følger det av regel 27 nr. 3 at det er den nasjonale olympiske komité som har eksklusiv myndighet til å organisere nasjonens deltakelse i de olympiske leker.

Det er Norges idrettsforbund (NIF) som er den nasjonale olympiske komité i Norge. Det fremgår av OC regel 27 nr. 6 at NIF må bevare sin autonomi og motstå ethvert press av noe slag, inkludert politisk, juridisk, religiøst eller økonomisk press som kan hindre dem i å overholde det olympiske Charteret.

De nasjonale forbundene som administrerer disse idrettene, er tilknyttet de internasjonale forbundene. Nasjonale forbund bevarer sin uavhengighet og autonomi i administrasjonen av sine idretter. Internasjonale idrettsforbund som søker IOC-ankjennelse må sikre at deres vedtekter, praksis og aktiviteter er i samsvar med det Olympiske Charteret.

2.1.4 Internasjonale Idrettsforbund

De Internasjonale Idrettsforbund (IF) er internasjonale ikke-statlige organisasjoner, jf. OC regel 25. Videre følger det av regel 25 at de internasjonale idrettsforbundene er anerkjent av IOC. Arbeidsoppgaven til forbundene er å administrere en eller flere idretter på verdensnivå.

Charteret fungerer som en kontrakt mellom IOC og idrettsforbundene. Det vil si at IOC, i realiteten, har mulighet til å diktere en rekke vilkår som skal gjelde for organiseringen av den pågjeldende idrettsgren. Dette utledes av OC regel 25. Regelen sier at de internasjonale idrettsforbundenes statutter, praksis og aktiviteter innenfor den olympiske bevegelse, må være i samsvar med Charteret.

---

²⁵ Gade (2021) s. 48-49

²⁶ International Olympic Committee (b) (u.å.) første avsnitt

Videre sier regel 25 at hvert internasjonale idrettsforbund beholder sin uavhengighet og autonomi i styringen av sin idrett, så lenge konformiteten med Charteret opprettholdes.

Hovedansvaret og oppgavene til de internasjonale idrettsforbundene fremgår av OC regel 26 nr. 1 følgende. Oppgavene er fordelt over åtte punkter. Et av dem er at de internasjonale idrettsforbundene har ansvaret for, samt plikt, til å styre og overvåke den daglige driften av de ulike idrettsdisiplinene i verden. Idrettsforbundene har også ansvar for å overvåke utviklingen av idrettsutøvere som deltar i disse idrettene på alle nivåer. De internasjonale idrettsforbundene har ansvar for å støtte tiltak knyttet til helse og helsehjelp til idrettsutøverne.

2.1.5 Idrettens autonomi

Nasjonale og internasjonale idrettsforbund er foreninger. Dermed foreligger det en rett til å fastsette egne regler for foreningens medlemmer.²⁷ Dette medfører at idrettsorganisasjonene selv har anledning til å bestemme sanksjoner og dømme for regelbrudd begått i idretten. Staten har likevel myndighet til å gripe inn dersom en forening i sitt virke, overtrer gjeldende lovverk.²⁸

Idrettens autonomi handler overordnet om at idrettsforbundene kan styre selv innenfor eget virke. Det betyr at forbundene selv vedtar sanksjonerbare adferdsregler i tilknytningen til idrettsutøvelsen. Dette betyr også at idrettsforbundene pådømmer regelbruddene selv.²⁹

De juridiske problemer som oppstår i, og i forbindelse med idrett, kan defineres av begrepet idrettsjuss. Det er ikke et sammenhengende rettsområde som er regulert ved lov eller ved alminnelig brukte avtaler. Det er derimot snakk om en samling av emner, hvor alminnelige rettsregler fra mange forskjellige områder skal anvendes på, og tilpasses de spesielle forhold som finnes i idretten.³⁰

2.2 Norsk organisering av idrett

Idrett organiseres også innad i landene. Organiseringen varierer fra land til land. Det avhenger av ulike faktorer. Faktorene kan være økonomi, interesse og legitimitet. I dette delkapitlet vil jeg ta for meg den norske organiseringen av idrett.

2.2.1 Norges idrettsforbund og olympiske og paralympiske komité

Norges idrettsforbund og olympiske og paralympiske komité (NIF eller Norges idrettsforbund) er Norges samlede enhet for idrett. Dette følger av lov for Norges idrettsforbund og olympiske og paralympiske komité (NIFs lov) § 1-1.

NIF består av 55 særforbund, 11 idrettskretser, 328 idrettsråd, i underkant av 10 000 idrettslag og rett i underkant av 1 900 000 medlemmer.³¹

---

²⁷ Kjenner (2022) s. 26

²⁸ Gade (2021) s. 21

²⁹ Kjenner (2012) s. 274

³⁰ Gade (2021) s. 20

³¹ Kjenner (2022) s. 37

Norges idrettsforbund er en frivillig, partipolitisk nøytral og uavhengig fellesorganisasjon for idretten, jf. NIFs lov §§ 1-1 og 1-2. Av formålsbestemmelsen i § 1-2 fremgår det at organisasjonen skal være en positiv verdiskaper for individ og samfunn og dermed styrke sin posisjon som folkebevegelse og drivkraft i samfunnet. Organisasjonens arbeid skal preges av frivillighet, demokrati, lojalitet og likeverd.

Idrettstinget er den organiserte idrettens høyeste myndighet og avholdes hvert andre år. Dette fremgår av NIFs lov § 3-1. I tiden mellom Idrettstingene er det Idrettsstyret som er idrettens høyeste myndighet. Dette følger av NIFs lov § 4-1. Idrettsstyrets oppgaver fremgår av § 4-4 og inneholder 13 punkter. Styret har blant annet som oppgave å gjennomføre de vedtak som blir vedtatt på Idrettstinget. En annen viktig oppgave er å vedta lovnormer. Idrettsstyret har myndighet til å forby internasjonal representasjon eller internasjonalt arrangement som vil være uheldig av hensyn til landets og idrettens interesser, jf. § 4-4 bokstav j.

Organiseringen av idretten i Norge er delt inn i flere plan og i ulike organ. Jeg vil i det følgende redegjøre for de ulike organene.

Figur 1: Oversikt over organiseringen av norsk idrett. Laget ved bruk av NIFs oversikt over idrettens oppbygning³²

³² Figur 1

2.2.1.1 Idrettskrets

Idrettskretsene er inndelt etter landets fylkesgrenser og er elleve i antall. Formålet med idrettskretsene er å være et fellesorgan for all idrett innenfor den geografiske rammen, jf. NIFs lov § 5-1. Idrettskretsenes arbeidsoppgaver følger av § 5-2. Idrettskretsene skal arbeide for å utvikle gode rammevilkår for et mangfoldig idrettstilbud uavhengig av særidrettens organisering.³³ Kretsen skal også arbeide med lovpålagte oppgaver og saker av felles interesse for idretten, jf. § 5-2 første ledd bokstav a.

2.2.1.2 Idrettsråd

Idrettsrådet er idrettens samarbeidsorgan i den enkelte kommune.³⁴ Idrettsrådet er et eget råd i kommunen som består av alle idrettslagene som er medlemmer av NIF i kommunen. Det følger av NIFs lovverk § 8-1 at alle kommuner med flere enn tre idrettslag skal ha et idrettsråd. Idrettsrådets oppgaver fremgår av § 8-2 og pålegger idrettsrådet å arbeide for best mulige forhold for idretten i kommunen. Videre følger det av § 8-2 første ledd andre punktum at idrettsrådet skal være et idrettspolitisk organisasjonsledd med oppgaver primært på kommunalt og interkommunalt nivå. Av § 8-2 andre ledd skal idrettsrådet fordele midlene fra den statlige tilskuddsordningen til lokale lag og foreninger.

2.2.1.3 Særforbund

Særforbundene er medlem av Norges idrettsforbund samt sine respektive internasjonale idrettsforbund.³⁵ Særforbundenes kompetanse følger av NIFs lov kapittel 6. Deres oppgaver fremgår av § 6-2 andre ledd. Særforbundets oppgaver er å utvikle egen aktivitet, organisasjon, økonomi og ansatte slik at den imøtekommer de krav og utfordringer særidrettens medlemmer, norsk idrett og internasjonal idrett stiller. Med andre ord har særforbundene ansvar for konkurransevirkningskraften og utviklingen av særidretten både nasjonalt og internasjonalt.

2.2.1.4 Særkrets

Særkretsen består av alle idrettslag innen særkretsens eller regionens grenser, som er medlem av særforbundet.³⁶ Regioner er sammenslåtte særkretser og særkretser som har et geografisk område som er større enn et fylke, jf. § 7-1 tredje ledd. Særkretsens oppgaver fremgår av § 7-2. Særkretsene skal arbeide for idrettens utvikling innen kretsen. En av de viktigste oppgavene er å legge til rette for den praktiske gjennomføringen av kamper, stevner og liknende innen særkretsens idrett.

2.2.1.5 Idrettslag

Idrettslagene er selveiende og frittstående med utelukkende personlige medlemmer. Formålet er å drive idrett i Norges idrettsforbund.³⁷ Kort fortalt betyr det at virksomheter og stiftelser ikke har anledning til å bli tatt opp som medlem av NIF. Måten et idrettslag er medlem av

---

³³ Kjenner (2022) s. 38

³⁴ Ibid. s. 41

³⁵ Ibid. s. 42

³⁶ Ibid. s. 43

³⁷ Ibid. s. 41

Norges idrettsforbund på, er gjennom sin respektive idrettskrets. I tillegg er idrettslaget tilsluttet idrettsrådet innenfor sitt geografiske område.

2.2.2 Foreningsfriheten

Norsk idrett er bygget på de frivillige foreninger som er samlet under Norges idrettsforbund. Foreninger er frivillige sammenslutninger hvor de interne forhold kan reguleres på den måten medlemmene velger, uten at statsmakten kan bryte inn. Det medfører at alle utøvere skal kunne delta på like vilkår uavhengig av hvilket land de kommer fra.

Et av de største kjennetegnene ved idrettens foreninger er at de oppfatter seg selv som selvstendige i forhold til det omgivende samfunn. I tillegg har foreningene organisert seg med egne regler som håndheves av interne instanser.³⁸

Foreningsfriheten kan utledes fra Grunnloven § 101, som sier at «enhver har rett til å danne, slutte seg til og melde seg ut av foreninger». Det er viktig å bemerke at det er foreningens vedtekter som fastsetter grensen for myndigheten foreningen kan utøve overfor sine medlemmer.

2.2.3 Idrettens autonomi i Norge

Idrettens autonomi innebærer at idrettsforbundet kan gi regler som gjelder for foreningens medlemmer og selv avgjøre tvister. Norges idrettsforbund er en frivillig, partipolitisk nøytral og uavhengig organisasjon, jf. NIFs lov § 1-1 andre ledd andre setning. NIFs grunnlag for selvdømmet følger av § 1-4. Paragrafen sier at tvister med tilknytning til NIF og underliggende organisasjonsledd skal så langt det er mulig med endelig virkning løses innen organisasjonens styrende og dømmende organer.

Med andre ord, så er vedtak gjort innad i NIF og andre innen idrettsorganisasjoner med vedtaksmyndighet, i utgangspunktet endelige. Det betyr at vedtak ikke uten videre kan prøves for de alminnelige domstoler utenfor idretten. Likevel gjelder ikke autonomien ubegrenset. De alminnelige domstoler innehar sin prøvesesrett.³⁹

NIFs straffebestemmelser følger av NIFs lov kapittel 11. Disse straffereglene håndheves av idretten selv. Det skjer gjennom egne påtale- og domsorganer, jf. NIFs lov § 11-11.

2.3 Antidopingorganisasjoner

I dette delkapittelet skal jeg redegjøre for den internasjonale antidopingorganisasjonen samt den nasjonale antidopingorganisasjonen i Norge. Arbeidet mot doping må være en felles innsats over hele verden for å kunne ha en effekt. Først vil jeg redegjøre for den historiske utviklingen rundt doping. Deretter vil jeg redegjøre for World Anti-Doping Agency og dens regelverk. Til slutt vil jeg ta for meg nasjonale antidopingorganisasjoner, herunder Antidoping Norge.

---

³⁸ Gade (2021) s. 21

³⁹ Kjenner (2022) s. 147

2.3.1 Historisk tilbakeblikk

Et av de første eksemplene på bruk av doping i nyere tid, var i 1889. Her ble det påvist doping av hester for å oppnå en konkurransefordel.⁴⁰ Dette førte til at legemiddelet som ble brukt, ble forbudt. Det var på grunn av bekymring rundt om gamblingen var rettferdig. Det viser at man tenkte på rettferdighet innen idrett allerede så tidlig.

Idrettshistorien er full av tilfeller av doping organisert av lagmedlemmer og nasjoner. Et av de største tilfellene var det olympiske dopingprogrammet organisert av DDR, Den tyske demokratiske republikk, på 1970- og 1980-tallet.⁴¹ Også 1990-tallet hadde sin dopingskandale. Her avla amerikanske olympiske utøvere positive dopingtester, som ble holdt skjult for omverdenen. Begge disse eksemplene antyder at det foreligger dypere kulturer for dopingbruk ledet og administrert på organisasjons- eller statlig nivå.⁴²

Det sies at det var Festina-skandalen i 1998 som var vendepunktet i antidoping-politikken.⁴³ Franske tollere arresterte ledere, støtteapparat og medisinsk personell tilhørende profesjonelle sykkellag for besittelse og administrasjon av forbudte stoffer under Tour de France. Sykling hadde olympisk status. Dermed ble IOC gransket av regjeringer i andre land som var opptatt av dopingbruk og som ønsket å motvirke doping gjennom politikk. Dette var opptakten til WADA.

2.3.2 World Anti-Doping Agency

Antidoping er et av de mest regulerte områdene innenfor idretten. Den offentlige reguleringen er overordnet knyttet til UNESCO-konvensjonen mot doping. World Anti-Doping Agency (WADA) ble etablert i 1999 som en internasjonal og uavhengig organisasjon, sammensatt og finansiert av idrettsorganisasjoner og offentlige myndigheter.⁴⁴

Den første Verdenskonferansen om doping i idrett ble holdt i Lausanne, Sveits i 1999.⁴⁵ Konferansen samlet alle parter som var involvert i kampen mot doping. Dette resulterte i *Lausanne Declaration of Doping in Sport* av 1999. Denne deklarasjonen opprettet en internasjonal institusjon til bekjempelse av doping under OL i Sydney i 2000. Lausanne-erklæringen ble senere supplert av København-erklæringen av 3. mars 2003.

København-erklæringen artikkel 2 sier at land som vil delta i WADA skal støtte WADA og WADA-koden. Medlemmer skal også harmonisere antidopingretningslinjer og -praksiser. Statens forpliktelser på antidopingområdet er regulert i UNESCO-konvensjonen mot doping av 2005. Konvensjonens formål er å fremme en dopingfri idrett og er det første globale mellomstatlige instrumentet på området.⁴⁶ Det er disse avtalene som utgjør det folkerettslige grunnlag for statenes deltakelse i antidopingarbeidet og deltakelsen i WADA.⁴⁷

---

⁴⁰ Read et al. (2021) s. 3

⁴¹ Ibid. s. 3

⁴² Ibid. s. 3

⁴³ Ibid. s. 3

⁴⁴ WADA (a) (u.å.)

⁴⁵ Bryhn (2020)

⁴⁶ Meld.st.26 (2011-2012) s. 119

⁴⁷ Gade (2021) s. 115

WADA ble etablert 10. november 1999 med formål om å beskytte utøvere, promotere verdiene av ren idrett og bevare idrettsleden internasjonalt. Formålene fremgår av WADAs statutter artikkel 4.

WADA ledes av et representantskap, «foundation board», jf. WADAs statutter artikkel 6. Medlemmene er fordelt på den måten at den ene halvparten representerer den olympiske bevegelse, jf. art. 6 nr. 1. I denne halvdelen skal det inkluderes minst fire utøvere. Den andre halvparten representerer de deltagende lands regjeringer, jf. art. 6 nr. 2. Representantskapet består i tillegg av en president og en visepresident.

Representantskapet har myndighet til å utnevne en eksekutivkomité, jf. art. 11. Eksekutivkomitéen får da ansvar for den faktiske ledelsen og driften av WADA og deres aktiviteter.

2.3.3 World Anti-Doping Code

WADA ønsker harmonisering av antidopingpolitikken. Dette er en av hovedmetodene for å oppnå en dopingfri idrett. Formålet med World Anti-Doping Code (WADC) er å lage ett sett med antidopingregler. Alle antidopingorganisasjoner og særforbund på nasjonalt og internasjonalt nivå skal sikre samsvar med WADC i sine egne antidopingregler.

WADC er det sentrale, juridiske dokument som fastsetter reglene for WADAs virksomhet og for antidopingarbeidet i de deltagende land og idrettsforbund.⁴⁸ Formålet er å fremme antidopinginnsatsen gjennom universell harmonisering av kjernen av dopingelementene. Dette fremgår av kodens innledende kapittel. Videre fremgår det at reglene er utarbeidet med hensyn til proporsjonalitetsprinsippet og menneskerettigheter.

Det fremgår av WADC artikkel 20 at antidopingorganisasjoner har myndighet til å delegerer aspekter av dopingkontrollen og antidopingutdanningen. Likevel er det antidopingorganisasjonen som har det overordnede ansvaret for at alle aspekter av delegeringen er utført i samsvar med WADC.

I Norge har både Norges idrettsforbund og Antidoping Norge (ADNO) tilsluttet seg WADC. NIF som en nasjonal olympisk komité og ADNO som en nasjonal antidopingorganisasjon.

2.4 Nasjonale antidopingorganisasjoner

National Anti-Doping Organizations (NADO) er organisasjoner som er designert av deres nasjon eller myndigheter til å være den primære autoritet på det nasjonale nivå for antidopingarbeid i det landet.⁴⁹

---

⁴⁸ Gade (2021) s. 115

⁴⁹ WADA (b) (u.å.)

Arbeidsoppgavene og ansvarsområdet til NADOene fremgår av WADC artikkel 20.5. De skal være uavhengige fra både idretten og myndigheter i NADOs beslutninger og aktiviteter, jf. art. 20.5.1. NADOene har ansvar for å gjennomføre og iverksette antidopingregler og retningslinjer som er konforme med WADC, jf. art. 20.5.2.

Nasjonale antidopingorganisasjoner skal være overordnet ansvarlig for utdanning på antidopingområdet innenfor deres respektive land, jf. art. 20.5.9. Det er også et krav at NADOene skal samarbeide med WADA i forbindelse med undersøkelser satt i stand av WADA ved brudd på antidopingreglementet, jf. art. 20.5.13, jf. art. 20.7.14.

I Norge er det stiftelsen Antidoping Norge som er den nasjonale antidopingorganisasjon.

2.5 Antidoping Norge

Norge begynte å utvikle sitt eget antidopingarbeid tidlig på 70-tallet.⁵⁰ Allerede i 1971 ble det på Idrettstinget, tatt avstand fra bruk av stimulerende stoffer for å øke idrettsutøverens prestasjoner.⁵¹ Etterhvert ble det innført bestemmelser om doping i NIFs lov.

Norges idrettsforbund inngikk også en samarbeidsavtale med de andre nordiske landene om tiltak mot doping. Denne avtalen inneholdt en gjensidig rett til å teste øvrige lands utøvere når de oppholdt seg i et vertsland.⁵²

I 2003 etablerte Kulturdepartementet og NIF den uavhengige stiftelsen Antidoping Norge. Kultur- og likestillingsdepartementet, tidligere Kulturdepartementet, bevilger årlig midler til antidopingarbeidet innen den organiserte idretten.⁵³

Antidoping Norge ble opprettet for å sikre at kontroll og påtalevirksomheten av dopingsaker organiseres uavhengig av NIF og staten.⁵⁴ Etter krav fra WADC artikkel 20.5.1 organiseres ADNOs aktiviteter uavhengig av NIF og staten. Dette følger også av forordene til NIFs antidopingregelverk, som følger av NIFs lov § 12-1. NIFs antidopingregelverk er den nasjonale implementering av WADC.

Hvem som er omfattet av NIFs antidopingregler følger av forordet til NIFs antidopingregelverk. Det fremgår av reglene at antidopingreglene gjelder for «(a) følgende utøvere, utøvernes støttepersonell og andre personer (herunder beskyttede personer) i hvert tilfelle, uavhengig av om personen er statsborger av eller bosatt i Norge:

- (i) Alle utøvere ... som er medlemmer av et idrettslag i NIF;
- (ii) Alle utøvere ... som deltar i den egenskap i idrettsarrangementer, konkurranser og andre aktiviteter som organiseres, innkalles til, godkjennes eller anerkjennes av et organisasjonsledd i NIF, uavhengig av hvor de avholdes;

---

⁵⁰ Kjenner (2012) s. 251

⁵¹ Ibid. s. 251

⁵² Ibid. s. 251

⁵³ Regjeringen (2021) avsnitt 3

⁵⁴ Antidoping Norge (2021)

- (iii) Enhver annen utøver ... eller annen person som i kraft av en akkreditering, lisens, annen kontraktsregulert ordning eller på annen måte er underlagt et nasjonalt særforbunds myndighet eller en medlemsorganisasjon eller en organisasjon tilknyttet et nasjonalt særforbund (herunder klubber, lag, foreninger og ligaer)»

Begrepet «utøver» er definert i antidopingreglenes definisjonsvedlegg. Med «utøver» menes «enhver person som konkurrerer i en idrett på internasjonalt nivå (som definert av det enkelte internasjonale særforbund) eller på nasjonalt nivå (som definert av den enkelte nasjonale antidopingorganisasjon). En antidopingorganisasjon kan velge å anvende antidopingreglene på en utøver som verken er utøver på internasjonalt nivå eller utøver på nasjonalt nivå, og således inkludere vedkommende i definisjonen av «utøver».»

Videre følger det av NIFs antidopingreglements forord at «alle overnevnte personer anses å være bundet av antidopingreglene. Vedkommende har også underlagt seg NIFs myndighet til å håndheve antidopingreglene, herunder enhver konsekvens av overtredelser av disse.» Dette er en forutsetning for deres deltakelse eller involvering i idretten i Norge.

2.6 Avsluttende bemerkninger

Som redegjort for i kapitlet er det store organisasjoner i omløp for å sikre en rettferdig idrett. Den internasjonale organiseringen, med IOC i spissen, setter rammen for utvikling og gjennomføring av idretten på verdensplan.

Det at idretten har et felles regelverk tar vare på idrettens autonomi. Det at idretten skal være politisk nøytral er et virkemiddel for å sørge for at blant annet utøvere ikke blir misbrukt i politisk øyemed.

En felles bekjempelse av doping i idrett er essensielt. Det er et kappløp mellom juksemerkere og antidopingorganisasjonene. Det er ikke mulig å overlate antidopingarbeidet til idretten selv. Et samarbeid mellom de ulike nasjonale antidopingorganisasjoner og WADA er nøkkelen til en rettferdig idrett.

Ettersom det følger av NIFs antidopingregelverk at alle som er underlagt NIF anses å være bundet av antidopingregelverket, reiser det spørsmål om dette også gjelder mindreårige utøvere. Dette spørsmålet utledes av problemformuleringen, og skal bli besvart ved hjelp av de følgende kapitler.

3. Selvbestemmelsesrett og avtalefrihet

I dette kapittelet skal jeg kort redegjøre for mindreåriges generelle selvbestemmelsesrett. Det oppstår utfordringer når man skal balansere selvbestemmelsesretten som et grunnleggende prinsipp, opp mot den reelle erkjennelsen av at mindreårige ikke har samme erfaringsgrunnlag som voksne.

Deretter vil jeg redegjøre for den generelle avtalefriheten. Avtalefriheten er essensiell både i hverdagen og i arbeidslivet. Avtalefriheten legger opp til at man med bakgrunn i sin selvbestemmelsesrett, kan inngå avtaler om hva som helst med hvem som helst.

I forbindelse med denne avhandlingen er det interessant å se på begrensningene av avtalefriheten. I idretten inngås det avtaler og kontrakter over flere områder. Det være seg ansettelseskontrakter, utøveravtaler, klubbkontrakter og overgangsavtaler. Ettersom oppgaven omhandler mindreåriges samtykkekompetanse til å bli dopingtestet, vil dette kapittelet ta for seg mindreåriges generelle samtykkekompetanse.

3.1 Selvbestemmelsesrett

Selvbestemmelsesretten er menneskets rett til å bestemme over seg selv. Det betyr at mennesket kan treffe egne beslutninger om forhold som angår en selv. Selvbestemmelsesretten er sentralt i norsk rett.⁵⁵ Selvbestemmelsesretten er også sterkt knyttet til avtalefrihet. Retten til å bestemme over seg selv er også forankret i menneskerettsloven⁵⁶, ØSK⁵⁷, del I artikkel 1 nr. 1.

Det er en alminnelig forutsetning at barn (her alle under 18 år) ikke er i stand til å på egenhånd treffe viktige beslutninger i forhold som vedrører dem. Dermed har de verken plikt eller rett til å treffe sånne avgjørelser.⁵⁸ Denne begrensningen i selvbestemmelsesretten gjelder først og fremst ved beslutninger som kan få store konsekvenser for barnet, eller der hvor barnet er for ungt til å forstå hva spørsmålet gjelder.⁵⁹

På ulike rettsområder er det fastsatt aldersgrenser for barns selvbestemmelse. Her gis mindreårige en selvbestemmelsesrett før de er myndige. I spørsmål om adopsjon etter adopsjonsloven er samtykkekompetansen satt til 12 år, jf. adopsjonsloven⁶⁰ § 9. I strafferetten er den strafferettslige lavalder satt til 15 år, jf. straffeloven⁶¹ § 20. Aldersgrensen for å samtykke etter personvernforordningen er satt til 13 år, jf. personopplysningsloven⁶² § 5.

---

⁵⁵ Giertsen (2014) s. 6

⁵⁶ Lov 21. mai 1999 nr. 30 om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett (menneskerettsloven)

⁵⁷ Den internasjonale konvensjonen om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter

⁵⁸ Giertsen (2014) s. 148

⁵⁹ NOU 2020:14 pkt. 17.2.2.1

⁶⁰ Lov 16. juni 2017 nr. 48 om adopsjon (adopsjonsloven)

⁶¹ Lov 20. mai 2005 nr. 28 om straff (straffeloven)

⁶² Lov 15. juni 2018 nr. 38 om behandling av personopplysninger (personopplysningsloven)

3.2 Hensyn bak retten til selvbestemmelse

Hovedtanken bak retten til selvbestemmelse er at det enkelte menneske skal være i stand til å ivareta egne interesser. Det foreligger en respekt for menneskers integritet, som igjen begrunner hvorfor man har selvbestemmelsesrett.

Et moment med retten til selvbestemmelse, er at den gjør seg gjeldende i ulik grad etter hvilken situasjon man befinner seg i. Det er klart at jo mer alvorlig et inngrep er i den enkelte borgers autonomi, jo større interesse har borgeren i å ta stilling til om inngrepet skal gjennomføres. Retten til selvbestemmelse gjelder ikke ubetinget. På noen områder har lovgiver funnet det nødvendig å avgrense selvbestemmelsesretten på bakgrunn av ønske om å verne om andres og eget liv, integritet og velferd.

3.3 Generelt om avtaleretten

Den norske avtaleretten bygger på et par grunnleggende prinsipper som man kan trekke ut av Kong Christian Den Femtis Norske Lov av 15. april 1687 (NL) 5-1-1 og 5-1-2. Det fremgår av NL 5-1-1 at «En hver er pliktig at efterkomme hvis hand med Mund, Haand og Segl lovet og indgået haver». Med andre ord betyr det at inngåtte avtaler skal holdes.

Videre fremgår det av NL 5-1-2 at «Alle Contracter som frivilligen gjøris af dennem, der ere myndige, ..., som ikke er imod Loven, eller Ærbarhed, skulle holdis i alle deris Ord og Puncter, saasom de indgangne ere.» Det betyr at avtaler som er inngått og som ikke er i mot loven eller ærbarhet, skal opprettholdes som de er.

De mest grunnleggende prinsippene man utleder av NL er at avtaler skal holdes, samt at det er formfrihet og avtalefrihet.

Enhver kan i kraft av sin autonomi inngå avtaler om hva som helst og med hvem som helst. Hovedproblemet i avtaleretten er om avtalepartene er bundet av den inngåtte avtalen. Kjernen i dette problemet er om begge parter er enige om å inngå avtalen. Avtalefriheten har tre sider. Enhver kan selv avgjøre (1) om en vil forplikte seg, og hvis ja, (2) hvordan avtalen skal se ut og (3) hva avtalen går ut på.⁶³

I tillegg til enighet om å inngå avtale, er det tre andre forutsetninger som må være innfridd for at avtalen skal være gyldig for at en part skal være bundet. For det første må parten ha kompetanse til å binde seg. Enhver fysisk person har som regel denne kompetansen. Et unntak er blant annet personer under 18 år. De mangler rettslig disposisjonsevne. Den andre forutsetningen er at avtalen ikke strider mot ærbarhet. Den tredje forutsetningen er at avtaler ikke er i mot loven.

Enhver begrensning i avtalefriheten må ha hjemmel i lov.⁶⁴

---

⁶³ Giertsen (2014) s. 6

⁶⁴ Lie (2022)

3.3.1 Kort om prinsippet om at avtaler skal holdes

Et kjent latinsk uttrykk fra den juridiske verden er *pacta sunt servanda*. Oversatt betyr uttrykket at avtaler skal holdes. Uttrykket nyter internasjonal anerkjennelse og kan sies å gjelde for alle siviliserte samfunn. Hensynet bak prinsippet er å skape tillit til at avtaler man har inngått, de holdes. Dette gjelder selv om man angreir etter en inngått avtale eller at det viser seg vanskeligere enn først antatt å holde avtalen. Det er med andre ord en forutsetning at partene selv står i eventuell risiko som kan forekomme i de avtaler som inngås.

I den videre fremstillingen vil jeg ta for meg de tre sidene til avtalefriheten som nevnt ovenfor.

3.4 Om en vil forplikte seg

Det er klart at det må settes grenser for den enkeltes evne til å binde seg selv. Det er samfunnets oppgave å sette grensene.⁶⁵ Grensene det snakkes om knyttes til hvem som kan binde seg, hvordan man binder seg, og hvilket innhold man kan binde seg til.⁶⁶ I det følgende vil jeg ta for meg habilitetsreglene, kontraheringsplikten og hvordan en avtale kan se ut, spesielt med tanke på formfrihetsprinsippet og skrankene satt i avtaleloven.

3.4.1 Habilitetsregler

For å kunne inngå en avtale er det en forutsetning at man har en rettslig handleevne. Har man det, er man habil og kan inngå avtaler. Når det kommer til hvem som anses habile til å inngå avtaler, legges det vekt på at parten skal forstå rekkevidden av sin disposisjon. Det stilles krav til modenhet, psykisk helse og alder.⁶⁷ Det foreligger begrensninger til den rettslige handleevnen for mindreårige, samt voksne som er under vergemål.

3.4.2 Kontraheringsplikt

Å måtte inngå en avtale etter krav fra en annen kalles for kontraheringsplikt. Bakgrunnen for at vi har en slik plikt er at enkelte goder er vektet viktigere enn hensynet til avtalefriheten.⁶⁸ Kontraheringsplikten har størst relevans innen legemiddelbransjen, finans- og energibransjen.⁶⁹ Et forenklet eksempel på kontraheringsplikten, er at en konduktør er pliktig å selge en billett til en passasjer. Dermed er konduktøren pliktig til å inngå avtale med passasjereren om kjøp av billett.

3.5 Hvordan avtalen skal se ut

De aller fleste avtaler i Norge kan inngås formfritt, noe som følger av avtaleloven⁷⁰ (avtl.) § 1. Paragrafen legger opp til at avtalelovens system for avtaleinngåelse er deklarasjonsrett. Begrepet deklarasjonsrett betyr at loven kan fravikes. For å kunne avvike fra lovregelen, må det gjøres med en avtale mellom partene.

---

⁶⁵ Giertsen (2014) s. 141

⁶⁶ Ibid. s. 141

⁶⁷ Ibid. s. 141

⁶⁸ Ibid. s. 38

⁶⁹ Ibid. s. 38

⁷⁰ Lov 31. mai 1918 nr. 4 om avslutning av avtaler, om fullmakt og om ugyldige viljeserklæringer (avtaleloven)

3.5.1 Formfrihetsprinsippet

Selve formfrihetsprinsippet handler om at en avtale er bindende uavhengig av hvilken form den er inngått på. Det betyr at en muntlig avtale er like bindende som en skriftlig avtale. Ulempen med å inngå muntlige avtaler er at det kan oppstå utfordringer med å bevise innholdet i en sån avtale. Avtaler kan inngås med blant annet brev, meldinger og e-post.⁷¹ Det er også valgfritt om man vil ha vitner til stede eller ikke.

Formfrihetsprinsippet er ikke direkte er lovhjemlet i norsk rett. Prinsippet kan utledes av NL 5-1-1, som sier inngåtte avtaler må holdes dersom de er inngått med «Mund, Haand og Segl». Prinsippet har fått sitt fotfeste gjennom rettspraksis.

Prinsippet fremgår av HR-2017-971-A. Her uttaler Høyesterett at «utgangspunktet i norsk rett er formfrihet ved inngåelse av avtaler.» Dette indikerer at formfrihetsprinsippet har sikkert feste i norsk rett.

Formfrihetsprinsippet fremgår også av Rt. 1998 s. 946. Høyesterett uttaler at «muntlige avtaler er bindende med mindre annet følger av lov, avtale eller er forutsatt mellom partene. [...] Det er ikke rettslig grunnlag for generelt å kreve skriftlighet i mer sammensatte avtaleforhold ...» Høyesterett trekker her frem at det ikke foreligger noe rettslig grunnlag for skriftlighet for at en avtale skal være bindende. Dette speiles av formfrihetsprinsippet.

Det er likevel viktig å bemerke seg at formfrihetsprinsippet kan begrenses av annen lovgivning. Et eksempel er ekteskapsloven⁷² (el.) § 54 som sier at ektepakter skal være skriftlige.

3.6 Hva avtalen går ut på

Det klare utgangspunkt ved avtaleinngåelse er at avtalepartene selv er frie til å bestemme hvilket innhold avtalen skal ha, og dermed også hva avtalen går ut på. Det er likevel tre begrensinger til denne friheten. Den første begrensingen er at avtalen ikke kan være kvalifisert urimelig, jf. avtl. § 36. Den andre begrensningen er at avtalen ikke kan stride mot ærbarhet, jf. NL 5-1-2. Siste begrensning er at avtalen ikke kan stride mot annen lovgivning, jf. NL 5-1-2.

3.6.1 Ikke være urimelig

Avtalelovens § 36 er til for å sikre at man ikke blir bundet av et urimelig avtalevilkår. For å vurdere om et vilkår er urimelig, beror det på en helhetlig skjønnsmessig objektiv vurdering. Ordlyden av «urimelig» tilsier at terskelen for å si at noe er urimelig, er høy. Det fremgår av forarbeidene⁷³, at ved vurderingen om et avtalevilkår eller en avtale er så urimelig at den bør endres eller settes til side, er det den konkrete anvendelsen av avtalen som er avgjørende.

---

⁷¹ Giertsen (2014) s. 44

⁷² Lov 4. juli 1991 nr. 47 om ekteskap (ekteskapsloven)

⁷³ Ot.prp.nr.5 (1982-1983) pkt 8.1

3.6.2 Ikke stride mot ærbarhet

Den andre begrensningen er at avtalens innhold ikke må stride mot ærbarhet. Avtaler om å begå forbrytelser, om prostitusjon eller slaveri vil ikke være bindende. Domstolene anser også urimelig avtalevilkår om ansvarsfraskrivelser som dekker eget forsettlig kontraktsbrudd som strid mot ærbarheten.

Høyesterett trekker frem i Rt. 2004 s. 1582 at «avtalen må kjennes ugyldig fordi den strider mot lov og ærbarhet. For så vidt gjelder det siste alternativet viser jeg til at en avtale som forplikter partene til å begå en forbrytelse, representerer et kvalifisert brudd på allment aksepterte moralnormer».

3.6.3 Ikke stride mot annen lov

Den tredje begrensningen til avtalens innhold, er at innholdet ikke må stride mot annen lov. Det er denne begrensningen som er essensiell i denne avhandlingen. Mindreårige mangler den rettslige disposisjonsevnen til å inngå avtaler, da det i utgangspunktet strider mot annen lov.

3.7 Begrensninger i avtalefriheten

Det er tydelig at aldersgrensen til mindreåriges samtykkekompetanse varierer fra hvilket rettsområde man befinner seg på. Det som ikke er like tydelig er hvorfor man endrer aldersgrensen på ulike områder. Derfor vil jeg i de følgende kapitler redegjøre for mindreåriges selvbestemmelsesrett på ulike rettsområder.

De mest relevante lovområdene er barneloven, vergemålsloven, straffeloven og pasient- og brukerrettighetsloven. Som nevnt i innledningen opererer ulike rettsområder med forskjellige aldersgrenser. Dette beror selvfølgelig på hvilket lovområde man befinner seg på og hvor inngripende tiltak kan være.

I det følgende vil ulike rettsområder analyseres for å gjøre rede for om mindreåriges avtalefrihet og samtykkekompetanse til å bli dopingtestet, kan hjemles i nåværende lovgivning.

4. Barneloven

I dette kapitlet vil jeg redegjøre for barneloven og dens betydning for barns rettigheter. Barneloven er ett av flere rettsområder som regulerer barns evne til å bestemme over seg selv. Inntil 2018 hadde man tolket inn i barneloven at mindreårige hadde samtykkekompetanse til å bli dopingtestet. Da ble det slått fast at det ikke var tilfellet. Dette medfører at foreldre må forhåndssamtykke på vegne av mindreårige.

Jeg vil gå grundig gjennom de relevante paragrafer og foreta en argumentasjon for og i mot mindreåriges selvstendige samtykkekompetanse. I dette kapitlet vil barnelovens egen definisjon av barn og mindreårige bli brukt.

4.1 Generelt om barneloven

Lov 8. april 1981 nr. 7 om barn og foreldre (barnelova, heretter bl.) gjelder for alle barn og unge under 18 år. Loven regulerer foreldrenes plikter overfor barnet, og barnets rettigheter overfor foreldrene. Barneloven har blant annet bestemmelser om foreldreansvar, daglig omsorg og foreldrenes plikt til å forsørge barnene sine.⁷⁴

Barneloven regulerer blant annet hvem som er barnets foreldre, foreldreansvaret og samværsretten. Det følger av bl. § 30 at barn og unge har krav på omsorg og omtanke fra de som har foreldreansvaret. Videre fremgår det at foreldre har en rett og plikt til å ta avgjørelser for barnet i personlige forhold innenfor grensene som §§ 31 til 33 setter.

Personlige forhold kan være alt fra hvor barnet skal bo ved en skilsmisse til om barnet skal ta en vaksine som blir tilbudt.

Formålet med barneloven utledes av forarbeidene⁷⁵, og er å styrke barns rettigheter. Loven skal være i samsvar med barnekonvensjonen og de alminnelige menneskerettighetene. Menneskerettigheter og andre internasjonale rettsregler er en sentral del av utviklingen og tolkningen av norsk rett.⁷⁶

Ettersom menneskerettighetene er en sentral del av norsk rett og barneloven, vil jeg kort gjøre rede for barnekonvensjonen og prinsippet om «barnets beste».

4.1.1 Barnekonvensjonen

Da FNs barnekonvensjon ble opprettet, representerte den et paradigmeskifte i synet på barn som rettighetssubjekter. Det er den første internasjonale menneskerettighetskonvensjonen som gir barn en spesiell juridisk status.⁷⁷ Innledningen til barnekonvensjonen stadfester at barn har menneskerettigheter. Videre fastsetter innledning at barn har krav på spesiell beskyttelse.

---

⁷⁴ Statsforvalteren (2022)

⁷⁵ Ot.prp.nr.62 (1979-1980) pkt. 5.1

⁷⁶ NOU 2020:14 pkt. 5.1

⁷⁷ FN-sambandet (2022)

Den mest relevante artikkelen i barnekonvensjonen i forbindelse med denne oppgaven er artikkel 12. Artikkelen trekker frem at barn som er i stand til å danne seg egne synspunkt skal ha rett til å fritt gi uttrykk for disse synspunktene. Det skal tillegges barnets synspunkter behørig vekt i samsvar med alder og modenhet.

Artikkel 12 har blitt inndratt i den norske Grunnlov § 104 første ledd. Paragrafen sier at «barn har krav på respekt for sitt menneskeverd. De har rett til å bli hørt i spørsmål som gjelder dem selv, og deres mening skal tillegges vekt i overensstemmelse med deres alder og utvikling».

Det er klart at prinsippet om at barn skal bli hørt, er viktig i norsk rett.

4.1.2 Barnets beste

Et annet prinsipp som har relevans i forbindelse med mindreåriges selvbestemmelsesrett, er prinsippet om barnets beste. Det fremgår av barnekonvensjonen § 3 at «ved alle handlinger som berører barn, enten de foretas av offentlige eller private velferdsorganisasjoner, domstoler, administrative myndigheter eller lovgivende organer, skal barnets beste være et grunnleggende hensyn». Prinsippet er tatt inn i Grunnloven § 104 andre ledd. Paragrafen fastslår at «ved handlinger og avgjørelser som berører barn, skal barnets beste være et grunnleggende hensyn».

Når det kommer til vurderingen av barnets beste, legges det vekt på at barn befinner seg i en utviklingsfase, og at man dermed ikke er fullt utviklet. Med andre ord er det viktig at barnets beste skal vurderes i nåtid, samt i et langsiktig perspektiv. Hvilke momenter som er relevante varierer med sted, tid og type inngrep. Av det overordnede følger det at prinsippet barnets beste er dynamisk.⁷⁸

Med andre ord vil hensynet til barnets beste alltid være et vurderingsmoment i saker som omhandler barn. Når det vurderes om barn har selvbestemmelsesrett, vil den retten nesten alltid bero på om den er i samsvar med prinsippet om barnets beste.

4.2 Barneloven om mindreåriges samtykkekompetanse

Barneloven har tre paragrafer som omhandler barnets selvbestemmelsesrett på ulike måter. Det gjelder § 31 om barnets rett til å være med på avgjørelser, § 32 om utdanning og medlemskap i foreninger og § 33 som direkte omhandler barnets selvbestemmelsesrett. Jeg vil gjennomgå de nevnte paragrafer i de følgende avsnitt.

4.2.1 Rett for barnet til å være med på avgjørelser

Det fremgår av barneloven § 31 at et barn har rett til å være med på avgjørelser som omhandler barnet. Det er et krav at foreldre skal høre hva barnet har å si. Videre følger det av § 31 andre ledd at fra et barn har fylt syv år, har det rett til å si sin mening, før en avgjørelse om personlige forhold for barnet blir tatt. Når barnet er fylt tolv år skal det legges stor vekt på hva barnet mener, jf. § 31 andre ledd.

---

⁷⁸ CRC/C/GC/14 objectives no. 11

På bakgrunn av § 31 kan man trekke ut at barn stadig får større bestemmelsesmulighet over seg selv. Jo eldre barnet er, jo viktigere er det at det tas hensyn til barnets mening. Paragrafen medfører at foreldres bestemmelsesrett sakte overføres til den mindreårige i personlige spørsmål ettersom den mindreårige blir mer moden.

Barneloven § 31 første ledd er en implementering av barnekonvensjonens artikkel 12. I samsvar med FNs barnekonvensjon følger det av bl. § 31 at etter hvert som barnet blir i stand til å danne seg egne synspunkt på det saken dreier seg om, skal foreldre høre hva barnet har å si før de tar avgjørelser om personlige forhold for barnet.

4.2.2 Utdanning og medlemskap i foreninger

Det fremgår av barneloven § 32 at et barn som har fylt 15 år kan selv avgjøre i spørsmål om valg av utdanning og om å melde seg inn i eller ut av foreninger. Det følger av forarbeidene⁷⁹ at det var få innvendinger til bestemmelsen om 15 års grensen for adgangen til å melde seg inn i og ut av foreninger.

Innholdet i § 32 legger ikke opp til en særlig tolkning. Ordlyden er klar på at det opereres med en aldersgrense. Det skal ikke foretas en vurdering av barnets modenhet og alder i spørsmål som omhandler innmelding i eller utmelding fra foreninger. Det samme gjelder i spørsmål om valg av utdanning. Det er fullt og helt opp til den mindreårige som har fylt 15 år og ta avgjørelsen i disse spørsmålene.

4.2.3 Barnets selvbestemmelsesrett

Som det fremgår av barneloven § 33, skal foreldre gi barnet større selvråderett med alderen og frem til barnet fyller 18 år. Det vil med andre ord si at et barn i gitte situasjoner kan gi samtykke selv. Det gjelder dersom de er i stand til å gi samtykket informert og frivillig. De ulike faktorene man må ta hensyn til er barnets modenhet og om informasjonen som gis er tilpasset barnets alder og evne til å forstå hva man gir samtykke til. Dette kommer blant annet frem i Datatilsynets uttalelser.⁸⁰

Prinsippet om «gradvis bestemmelsesrett» for barn, tilsier at det ikke er grunnlag for å si at foreldre har full bestemmelsesrett over mindreårige frem til de fyller 18 år i Norge. Likevel vil ikke selvbestemmelsesretten i alminnelighet inntre før barnet fyller 18 år.

I avgjørelser hvor spørsmålet om selvbestemmelsesrett ikke følger av noen særlovgivning, er det uklart hvor langt bl. § 33 kan tolkes for å gi barn selvbestemmelsesrett. Spørsmålet er om en som håndterer et samtykke fra et barn, selv har mulighet til å foreta en vurdering av barnets modenhet i tilfeller hvor det ikke foreligger noen annen aldersgrense for barnets samtykkekompetanse. Det betyr at vi kan komme opp i tilfeller hvor foreldre kan delegere beslutningskompetansen til barnet, men at de selv må stå for samtykket der loven krever det.⁸¹

---

⁷⁹ Ot.prp.nr.62 (1979-1980) pkt. 5.2.3

⁸⁰ Datatilsynet (2022)

⁸¹ NOU 2020:14 pkt. 17.2.2.2

4.3 Barnelovens betydning for mindreåriges samtykkekompetanse til å bli dopingtestet

Oppgavens problemstilling er om mindreårige har selvstendig samtykkekompetanse til å bli dopingtestet basert på gjeldende lovgivning. I den forbindelse er barneloven relevant. I det følgende vil jeg foreta en drøftelse av hvorvidt barneloven alene kan sies å hjemle retten til mindreåriges samtykkekompetanse.

Barneloven har tre relevante paragrafer som vil være grunnlag for drøftelsen. Paragrafene 31 og 33 inneholder ingen konkret aldersgrense å forholde seg til. Til gjengjeld finner man en konkret aldersgrense i § 32.

Vurderingen av om mindreåriges samtykkekompetanse til å bli dopingtestet er til stede, beror på en helhetlig tolkning av barneloven. Tolkningen gjelder med særlig søkelys på de relevante §§ 31 til 33.

Som skrevet tidligere hjemler bl. § 31 den mindreåriges rett til å være med på en avgjørelse i saker som omhandler barnet. I den grad barnets mening blir hørt, beror på den mindreåriges alder og modenhet. Det er klart at i tilfellet hvor et barn skal ha samtykkekompetanse til å bli dopingtestet, ikke kan hjemles i en subjektiv vurdering av modenhet i hvert enkelt tilfelle.

En subjektiv vurdering er en personlig og individuell forståelse, samt vurdering av det aktuelle tilfellet. At for eksempel dopingkontrollører må foreta en subjektiv vurdering av den mindreåriges modenhet ved en kontroll, vil kunne skape tvil rundt troverdigheten til antidopingarbeidet. Et tenkt eksempel kan være at en antidopingorganisasjon vil kunne skyldes på manglende modenhet hos testsubjektet for å unndra å teste den mindreårige.

Et annet tenkt eksempel legger opp til at det er den mindreårige selv som skal vurdere om vedkommende anser seg selv som moden nok til å inneha selvbestemmelsesrett til å bli dopingtestet. Hvis det hadde vært tilfelle, ville det skape en urettferdig konkurranse. Igjen vil det kunne spekuleres i om den mindreårige vil kunne utnytte muligheten til å ikke anse seg selv som moden nok til å stå i avgjørelsen for å unndra seg dopingtest.

Den mindreåriges modenhet, jf. § 31 bør ses i sammenheng med § 33 om at barnet stadig skal få større selvbestemmelsesrett med alderen. Ei heller i denne paragrafen forekommer det en konkret alder for i hvilke tilfeller et barn har selvbestemmelsesrett. Det er klart at retten til selvbestemmelse beror på en vurdering av hvor inngripende avgjørelsen er eller kan være.

At det i §§ 31 og 33 ikke forekommer en konkret alder for mindreåriges samtykkekompetanse trekker i retning av at man skal være forsiktige med å bruke lovhjemlene som grunnlag for å si at mindreårige har samtykkekompetanse til å bli dopingtestet. Det er uklart hvor langt reglene kan tolkes. På bakgrunn av dette bør det utøves forsiktighet med å si at mindreårige har samtykkekompetanse til å bli dopingtestet, jf. §§ 31 og 33.

På den andre siden kan hjemlene legge opp til en mulighet for å fastsette en konkret modenhetsalder i spørsmålet rundt mindreåriges selvstendige samtykkekompetanse til å bli dopingtestet. Det kan om mulig gjøres ut fra en tolkning av lovverket. På samme måte som at § 31 sier at meningen til barn som har fylt 12 år skal legges stor vekt på, kan man utvide tolkningen til å fastsette en modenhetsalder i spørsmål om dopingtesting.

Mindreårige som har fylt 15 år har etter barneloven § 32 mulighet til å melde seg inn i eller ut av foreninger uten samtykke fra foreldrene. Til forskjell fra §§ 31 og 33, inneholder § 32 en konkret aldersbestemmelse. Regelen i § 32 fastsetter tidspunktet for når en mindreårig har rett til å melde seg inn i en forening.

Ser man bl. § 32 i sammenheng med idrett, er det klart at en mindreårig mellom 15 og 18 år selv kan melde seg inn i et idrettslag. Et av vurderingsmomentene som ligger til grunn for å kunne fastslå om regelen kan fungere som et grunnlag for mindreåriges samtykkekompetanse til å bli dopingtestet, er det faktum at man implisitt blir omfattet av antidopingregelverket når man melder seg inn i et idrettslag under NIF.

Likevel kan det at den mindreårige blir underlagt antidopingreglementet og dermed mulighet for å bli dopingtestet, trekke i retning av at man også her bør være forsiktig med å si at mindreårige har samtykkekompetanse til å bli dopingtestet, jf. § 32.

4.4 Delkonklusjon

Det er klart at verken §§ 31, 32 eller 33 eksplisitt hjemler mindreåriges selvstendige selvbestemmelsesrett til å bli dopingtestet. Det er klare momenter som taler mot denne selvbestemmelsesretten. Dette baserer seg på vanskeligheten av å skulle vurdere mindreåriges modenhet ved hvert individ.

Som det kommer frem i drøftingen, trekker konklusjonen i retning av at mindreåriges samtykkekompetanse til å bli dopingtestet ikke kan utledes direkte av barneloven alene.

Basert på tolkningen de tre relevante paragrafene bør man være forbeholden med å si at mindreårige har samtykkekompetanse til å bli dopingtestet basert på barneloven.

5. Pasient- og brukerrettighetsloven

I dette kapittelet vil jeg redegjøre for pasient- og brukerrettighetsloven og dens betydning for barns samtykkekompetanse. Pasient- og brukerrettighetsloven regulerer hvem som har samtykkekompetanse til å få helsehjelp.

5.1 Den helserettslige myndighetsalder

Lov 2. juli 1999 nr. 63 om pasient- og brukerrettigheter (pasient- og brukerrettighetsloven, heretter pbrl.) skal bidra til å fremme tillitsforholdet mellom pasient og bruker og helse- og omsorgstjenesten, jf. § 1 andre ledd. Lovens kapittel fire regulerer hvem som har samtykkekompetanse til helsehjelp.

Før denne loven trådte i kraft var det ingen direkte regulering av den helserettslige myndighetsalderen. Likevel var det i forarbeidene lagt til grunn at pasientrettighetsloven er en videreføring av den tidligere rettstilstanden på området. I høringsnotatet til den nye lovgivningen ble det foreslått at den helserettslige myndighetsalderen skulle settes til 15 år.⁸²

Videre uttalte departementet at i henhold til legeloven⁸³, nå opphevet, § 26 annet ledd, har barnet fått en viss selvbestemmelsesrett etter fylte tolv år. Denne bestemmelsen innebærer også at ungdom over 16 år kan nekte å samtykke til at opplysninger gis til foreldre eller andre med foreldreansvar. På bakgrunn av dette foreslo departementet at hovedregelen i legeloven skulle videreføres til pasientrettighetsloven, som ble skrevet inn i § 3-4 første ledd.⁸⁴

Forarbeidene vier et kapittel til manglende samtykkekompetanse og trekker dermed frem mindreåriges samtykkekompetanse. Det trekkes frem at en av forutsetningene til samtykkekompetanse er at det må foreligge et krav om en viss grad av sjelelig modenhet, samt kravet om en minstealder for utøvelse av denne retten og kravet om personlige forutsetninger for å forstå innholdet i og konsekvensene av et samtykke.⁸⁵

Et av hovedargumentene til at samtykkekompetansen er satt til 16 år, er at konsekvensene av et helsemessig inngrep kan være så alvorlig at samtykke må bygge på mest mulig modne overveielser.

5.2 Alderens betydning for retten til selvbestemmelse i spørsmål om egen helse

Forarbeidene til pasient- og brukerrettighetsloven trekker frem at den alminnelige selvbestemmelsesretten følger myndighetsalderen på 18 år, men at dette ikke nødvendigvis gjelder i spørsmål angående egen helse. Den vanligste aldersgrensen i helselovgivningen for når beslutningsmyndigheten går over på pasienten alene, er 16 år.⁸⁶

---

⁸²Ot.prp.nr.12 (1998-99) pkt. 2.11

⁸³ Lov 13. juni 1980 nr. 42 om leger

⁸⁴ Ot.prp.nr.12 (1998-1999) pkt. 5.2.6.7

⁸⁵ Ibid. pkt. 6.7.2.1

⁸⁶ Ibid. pkt. 6.7.2.1

Hovedregelen er at bestemmelsesretten ligger hos foreldrene til den mindreårige inntil vedkommende er fylt 16 år, jf. pbrl. § 4-4 første ledd. Med andre ord er det mindreårige som har fylt 16 år som selv tar avgjørelser i helserelaterte spørsmål, jf. pbrl. § 4-3 første ledd bokstav b.

Mindreåriges samtykkekompetanse innen helseretten medfører at vedkommende selv kan samtykke til en behandling foreslått av en lege. Det samme gjelder muligheten til å velge mellom flere behandlingsalternativer. Selvbestemmelsesretten medfører også at det er den mindreårige som mottar informasjon vedrørende denne helsehjelpen, hvor foresatte ikke har krav på å få vite noe, jf. pbrl. § 3-4 første ledd.

5.3 Pasient- og brukerrettighetslovens betydning for mindreåriges samtykkekompetanse til å bli dopingtestet

Det følger av pbrl. at mindreårige over 16 år har selvstendig samtykkekompetanse til helserettslige spørsmål som angår seg selv. Det betyr at regelverket legger opp til en forståelse av at mindreårige som er fylt 16 er modne nok til å ta avgjørelser relatert til egen helse.

Doping er klart innenfor det helserettslige området. Dette fremgår også av WADC som på flere områder henviser til at antidopingreglene er til for å blant annet beskytte utøverens helse. Visse legemidler defineres både av narkotikalistene, dopinglisten og WADAs dopingliste. Det er klart at mange dopingmidler omfattes av legemiddelloven. Dermed er det nærliggende å tenke at mindreårige som er modne nok til å ta avgjørelser om egen helse, dermed også er modne nok til å vurdere hvilke legemidler man inntar.

Trekker man linjer til selve utførelsen av dopingtesten, er både urinprøve og blodprøvetaking noe som også foregår på legekantoret til daglig.

Det at mindreårige som er fylt 16 har samtykkekompetanse i helserettslige spørsmål, taler sterkt for at mindreårige bør ha samtykkekompetanse til å bli dopingtestet. Hvis man på helserettens område kan samtykke til å ta en blodprøve eller en urinprøve, er det lite som taler i mot at en mindreårig har samtykkekompetanse til det samme innen en dopingkontroll.

Hovedforskjellen er hvor inngripende en dopingkontroll er, opp mot et besøk på legekantoret. Selve testmetodene og hvor inngripende de forskjellige er vil jeg grundig redegjøre for i kapittel 9. Kort fortalt er det en vesentlig forskjell på hvordan en urinprøve foretas på et legekantor, og hvordan samme test foretas i en dopingkontroll. Om det er med på å trekke i retning av at mindreårige ikke har samtykkekompetanse til å bli dopingtestet, vil besvares i samme kapittel.

5.4 Delkonklusjon

Ved en helhetsvurdering av de relevante paragrafene i pasient- og brukerrettighetsloven legges det avgjørende vekt på at 16 åringer har samtykkekompetanse i helserettslige spørsmål om egen helse. Ettersom doping er relevant i forhold til helsen, trekker det sterkt i retning av at mindreårige bør ha samtykkekompetanse til å bli dopingtestet.

6. Straffeloven

I dette kapitlet vil jeg redegjøre for straffeloven og dens betydning for barns rettigheter. Straffeloven regulerer personers rettsbruddsevne. Rettsbruddsevnen er betegnelsen for evnen til å bli holdt ansvarlig. I Norge er det straffeloven som regulerer spørsmål om rettsbruddsevnen.

6.1 Generelt om straffeloven

Lov 20. mai 2005 nr. 28 om straff (straffeloven, heretter strl.) gjelder for alle straffbare handlinger når ikke annet er bestemt i eller i medhold av lov eller følger av tolkning, jf. § 1. Straffelovgivningen gjelder for handlinger foretatt i Norge og på norske jurisdiksjonsområder, jf. § 4. Straff kan kun ilegges med hjemmel i lov, jf. § 14.

Det følger av strl. §§ 17 og 18 at man ikke blir straffet dersom man handler i nødverge eller i lys av nødrett. Å handle i nødverge vil si å gjøre noe som redder deg selv eller noen andre fra et angrep. Nødverge gjelder for eksempel ved et overfall på gaten. Å handle i nødrett betyr at man bryter loven for å redde seg selv eller andre som er i fare. Nødrett gjelder for eksempel ved å bryte seg inn i en hytte om man har gått seg vill i fjellet.

Et viktig kriterium for å bli straffet etter straffeloven, er at man er tilregnelig, jf. § 20. Det er dermed et krav at man må være tilregnelig når man bryter loven. Hjemmelen fastsetter at barn under 15 år, personer i psykose og personer som er sterkt psykisk utviklingshemmet er utilregnelige. Personer med en sterk bevissthetsforstyrrelse forårsaket av selvforskyldt rus vil kun når helt særlige grunner tilsier det, bli ansett som utilregnelig, jf. § 20.

Et siste kriterium for å bli straffet er at man har handlet med forsett, jf. §§ 21 og 22. Dette er hovedregelen, men man kan også bli straffet dersom man har handlet uaktsomt, jf. § 23.

6.2 Kriminell lavalder

Den kriminelle lavalderen forteller oss hvor gammel man må være for å være strafferettslig tilregnelig. Er man yngre enn den kriminelle lavalder, vil man alltid regnes som strafferettslig utilregnelig. I Norge er den kriminelle lavalderen satt til 15 år, jf. strl. § 20 første ledd.

I strafferetten tar man ikke hensyn til om barn under 15 år er spesielt moden for alderen. Det er svart på hvitt. Er man under 15 år når man begår den straffbare handlingen, er man strafferettslig utilregnelig. Da kan den mindreårige ikke straffes for handlingen.

Det er allmenn enighet om at barn ikke bør straffes. Straffelovkommisjonen uttrykte det på denne måten: «Barn har som regel ikke den samme moralske innsikt og modenhet som voksne. De fleste vil derfor føle det urettferdig om samfunnet skulle straffe barn. En straffetrussel har heller ikke den samme forebyggende virkning på barn som på voksne. Dessuten vil barn lettere

enn voksne kunne ta skade av å komme i fengsel». ⁸⁷ Det foreligger en generell motvilje mot å straffe barn.

Straffelovkommisjonen kommenterer også at «selv om den personlige modning foregår gradvis og ikke like raskt for alle, er det vanlig å sette grensen for den strafferettslige tilregnelighet ved en bestemt alder. Det ville føre til usikkerhet og store problemer i praksis å la den individuelle modenhetsgrad være avgjørende». ⁸⁸

6.3 Straffelovens narkotika- og dopingbestemmelser

Straffeloven differensierer mellom uttrykkene narkotika og doping.

Definisjonen på narkotika fremgår av narkotikaforskriften § 3 og er definert som (a) stoffer, droger, planter og sopper som er oppført i narkotikalistene, (b) salter, stereoisomere, estere og grupper av stoffer oppført på narkotikalistene, forutsatt at stoffene har, eller antas å ha, psykoaktiv effekt og (c) blandinger med innhold nevnt i bokstav a eller b. ⁸⁹

Narkotikaovertrædelser hjemles i strl. § 231, som sier at den som ulovlig tilvirker, innfører, utfører, erverver, oppbevarer, sender eller overdrar stoff som er å anse som narkotika, kan straffes med bot eller fengsel inntil to år.

Definisjonen på doping fremgår av dopingforskriften § 1 og er definert på samme måte som narkotika. Dopingmidler er (a) stoffer som er oppført på dopinglisten, (b) salter av disse stoffer og mulige stereoisomere, estere og etere av stoffene og deres salter, og (c) blandinger som inneholder stoffer nevnt i bokstav a og b. ⁹⁰

Dopingovertrædelser hjemles i strl. § 234. Bestemmelsen sier at det er ulovlig å tilvirke, innføre, utføre, oppbevare, sende eller overdra stoff som anses som dopingmidler. Videre er det forbudt å bruke, besitte og erverve dopingmidler, jf. legemiddeloven ⁹¹ § 24 a.

Hovedformålet med dopingbestemmelsen er å mer effektivt kunne ramme apparatet som skaffer til veie og omsetter dopingmidler. ⁹² Dopingmidler i strafferettslig sammenheng kan deles inn i tre hovedgrupper: (i) anabole androgene steroider, (ii) sentralstimulerende stoffer, og (iii) veksthormon. ⁹³ De fleste dopingmidler er legemidler, og reguleres av legemiddeloven. ⁹⁴

---

⁸⁷ Ot.prp.nr.26 (1986-1987) pkt. 4.2

⁸⁸ Ibid. pkt. 4.2

⁸⁹ Forskrift 14. februar 2013 nr. 199 om narkotika

⁹⁰ Forskrift 30. april 1993 nr. 318 om hva som skal anses som dopingmidler

⁹¹ Lov 4 desember 1992 nr. 132 om Lov om legemidler m.v.

⁹² Forskrift 30. april 1993 nr. 318 om hva som skal anses som dopingmidler pkt. 1

⁹³ Prop. 107 L (2012-2013) pkt. 2.4

⁹⁴ Ot.prp.nr.46 (1991-1992) pkt. 3.1

6.4 Straffelovens betydning for mindreåriges samtykkekompetanse til å bli dopingtestet

Hvis man ser den kriminelle lavalderen opp mot en eventuell samtykkekompetanse til å bli dopingtestet, er det mye som taler for at mindreårige burde ha denne samtykkekompetansen når de fyller 15 år. Det argumenteres for at barnet til en viss grad er modent nok til å forstå konsekvensene av bruk av dopingmidler, og dermed også det å bli dopingtestet.

Mindreårige over 15 år er modne nok til å bli straffet etter straffeloven. Det taler for at det bør foreligge samtykkekompetanse for mindreårige mellom 15 og 18 år.

Det tas hensyn til barnets unge alder i forbindelse med straffutmålingen. Det er klart at barn under 18 år i ytterste grad ikke skal sone en straff i fengsel, jf. strl. § 33, som sier at den som var under 18 år på handlingstidspunktet, bare kan idømmes ubetinget fengselsstraff når det er særlig påkrevd. Også i de særlige tilfellene, hvor det er nødvendig med fengselsstraff, er det lagt opp til at fengselsstraffen kan maksimalt være på 15 år, mot 21 år for myndige personer. Det er lagt opp til et hensyn for å verne de mindreårige.

Hvis man ser det opp mot WADC, er det også i dopingbestemmelsene lagt til grunn at mindreårige skal beskyttes så godt det lar seg gjøre, og at sanksjonene på bakgrunn av brudd på dopingreglementet skal være mildere enn for utøvere over 18 år.

På bakgrunn av argumentasjonen, trekker straffelovens bestemmelse om kriminell lavalder sterkt i retning av at mindreårige har samtykkekompetanse til å bli dopingtestet. Sett opp mot WADC, er det klart at mindreårige vil få et mildere utslag.

Ettersom den kriminelle lavalder er satt til 15 år, kan mindreårige bli straffet for både narkotika- og dopingovertrедelser etter straffeloven §§ 231 og 234. Det taler om et misforhold mellom det at mindreårige kan bli straffet for dopingovertrедelser etter straffeloven, men ikke ha samtykkekompetanse til å bli dopingtestet innen idretten.

6.5 Delkonklusjon

Det at den kriminelle lavalder er satt til 15 år, betyr at myndighetene anser 15 åringer som modne nok til å stå til ansvar for sine handlinger. Det faktum at 15 åringer kan bli straffet for dopingovertrедelser etter straffeloven, trekker sterkt i retning av at mindreårige bør ha selvstendig samtykkekompetanse til å bli dopingtestet.

Basert på tolkningen av straffeloven er det nærliggende å si at mindreårige har samtykkekompetanse til å bli dopingtestet.

7. Vergemålsloven

I dette kapittelet vil jeg redegjøre for vergemålsloven og dens betydning for barns rettigheter. Vergemålsloven er ett av flere rettsområder som regulerer barns evne til å bestemme over seg selv, herunder §§ 8-10.

7.1 Vergemålsloven

Lov 26 mars 2010 nr. 9 om vergemål (vergemålsloven, heretter vgml.) gjelder for personer under vergemål og deres adgang til «selv å foreta rettslige handlinger eller råde over sine midler», jf. § 1. Videre følger det av § 1 tredje punktum at for verger for mindreårige gjelder loven likevel bare i den utstrekning «kompetansen ikke omfattes av foreldreansvaret etter barneloven».

7.1.1 Mindreårige

Vergemålsloven regulerer mindreåriges disposisjonsrett. Myndighetsalderen i Norge er 18 år, jf. vgml. § 2 tredje ledd. At myndighetsalderen er 18 år støttes av vgml. § 8 som fastslår at «personer som ikke har fylt 18 år, er mindreårige».

Hovedregelen er at mindreårige ikke har selvstendig disposisjonsrett. Denne retten får man automatisk idet man fyller 18 år.

7.1.2 Den mindreåriges rettslige handleevne

Hovedregelen er at umyndige personer ikke har rettslig handleevne med mindre det er særskilt hjemmel for det.⁹⁵ Rettslig handleevne fremgår av vergemålsloven § 9 som sier at «en mindreårig kan ikke selv foreta rettslige handlinger eller råde over sine midler, med mindre noe annet er særlig bestemt». Motsetningsvis kan man si at alle myndige personer, som utgangspunkt, har rettslig handleevne.

Den rettslige handleevne kan deles i to.⁹⁶ Det skilles mellom rettsbruddsevne og rettslig disposisjonsevne.

Rettsbruddsevne er betegnelsen for å bli ansvarlig. Aldersgrensen for ansvarlighet hjemles i straffeloven § 20. Aldersgrensen i Norge er satt til 15 år. Det betyr at hvis man er yngre enn 15 år kan man ikke bli straffet.

Rettslig disposisjonsevne er betegnelsen på muligheten for å binde seg kontraktsrettslig.

Aldersgrensen for å binde seg kontraktsrettslig er 18 år. Dette fremgår av vgml. § 8. Sett i sammenheng med vgml. § 9 som sier at «en mindreårig kan ikke selv foreta rettslige handlinger eller råde over sine midler, med mindre noe annet er særlig bestemt», vil det si at en person

---

⁹⁵ Ot.prp.nr.110 (2008-2009) pkt. 3.3.1

⁹⁶ Giertsen (2014) s. 148

under 18 år er kontraktsrettslig inhabil.⁹⁷ Ordlyden av *rettslig handling* tilsier at det er snakk om en bindende disposisjon.

Hovedregelen er at dersom en mindreårig skal bindes kontraktsrettslig, må dette skje ved at vergen disponerer på vegne av den mindreårige. Likevel er det unntak til regelen, og mindreårige kan unntaksvis binde seg selv. Dette gjelder for eksempel ved at en 15 åring bruker og inngår avtaler om kjøp ved midler som 15 åringen har tjent eller fått til egen rådighet. Det følger av vgml. § 12.

7.1.3 Den mindreåriges adgang til å inngå arbeidsavtaler

Når en mindreårig har fylt 15 år, kan vedkommende selv inngå arbeidsavtaler. Dette fremgår av vergemålsloven § 10. For mindreårige under 15 år, kan arbeidsavtale inngås med vergens samtykke.

Det er et klart skille mellom at en mindreårig inngår en arbeidsavtale med vergens samtykke og at vergen inngår en arbeidsavtale på vegne av en mindreårig. At en verge inngår en arbeidsavtale på vegne av en mindreårig er etter § 10 andre ledd, ikke lovlig.

Mindreårige over 15 år har dermed en generell adgang til å inngå arbeidsavtaler, jf. § 10.

Som lovteksten klart sier, har en mindreårig som har fylt 15 år mulighet for å selv inngå en arbeidsavtale uten innblanding fra en verge. Denne bestemmelsen gjelder både heltids- og deltidsarbeid.⁹⁸

7.2 Vergemålslovens betydning for mindreåriges samtykkekompetanse til å bli dopingtestet

Problemstillingen er om mindreårige har selvstendig samtykkekompetanse til å bli dopingtestet basert på gjeldende lovgivning. I den forbindelse er vergemålsloven relevant. I det følgende vil jeg foreta en drøftelse av hvorvidt vergemålsloven alene kan sies å hjemle retten til mindreåriges samtykkekompetanse.

Vurderingen av om mindreåriges samtykkekompetanse til å bli dopingtestet er til stede, beror på en helhetlig tolkning av vergemålsloven. Tolkningen gjelder særlig med søkelys på de relevante §§ 8 til 10.

Selve definisjonen av mindreårig fremgår av § 8. Mindreårige er alle som ikke har fylt 18 år. World Anti-Doping Code samsvarer med vergemålsloven, og definerer mindreårige i Appendix I som «a natural Person who has not reached the age of eighteen years». Det betyr at både de norske reglene og de internasjonale idrettsregler har samme definisjon av mindreårige.

---

⁹⁷ Giertsen (2014) s. 148

⁹⁸ Ot.prp.nr.110(2008-2009) pkt. 3.3.4.3

Vergemålsloven § 8 gir ikke rom for tolkning av hvorvidt mindreårige har samtykkekompetanse til å bli dopingtestet. Den legger ikke opp til en vurdering av aldersgrense som sådan. Dermed kan man ikke på bakgrunn av kun vgml. § 8 utlede at mindreårige har selvstendig samtykkekompetanse til å bli dopingtestet.

Videre fremgår det som tidligere nevnt av § 9, at en mindreårig ikke selv kan foreta rettslige handlinger, med mindre noe annet er særlig bestemt. Virkningen av denne paragrafen er at mindreårige, som utgangspunkt, er kontraktrettslig inhabile. Det betyr som utgangspunkt at en mindreårig ikke har kompetanse til å inngå kontrakter og avtaler. Regelen legger opp til at mindreårige ved særlige tilfeller, har kompetanse til å inngå kontrakter og avtaler. Det beror på om det finnes en hjemmel.

Et eksempel på en slik hjemmel, er vgml. § 10. Denne paragrafen hjemler mindreåriges kompetanse til å inngå arbeidsavtaler. Mindreårige som har fylt 15 år har selvstendig samtykkekompetanse til å inngå arbeidsavtaler. Mindreårige som ikke har fylt 15 år kan inngå arbeidsavtaler med vergens samtykke.

Bestemmelsen harmonerer også med barneloven § 32 om at mindreårige som har fylt 15 år har kompetanse til å melde seg inn i og ut fra foreninger. Det at samme aldersgrense benyttes i begge bestemmelsene, trekker i retning av at det er en generell forståelse av at mindreårige som har fylt 15 år har en større grad av selvbestemmelsesrett.

I idretten er det vanlig at eliteutøvere inngår såkalte utøveravtaler. Dette er relevant i forbindelse med vgml. § 10, da visse utøveravtaler er å anse som arbeidsavtaler som reguleres av arbeidsmiljøloven. Utøveravtaler inngås særlig innen toppidretten. I relevans til vgml. § 10 har en mindreårig som har fylt 15 år kompetanse til å inngå arbeidsavtaler, og dermed også utøveravtaler.

En utøveravtale vil typisk regulere sportslige forhold, markedsmessige forhold, økonomiske forhold, krav til opptreden og mislighold.⁹⁹ Det mest relevante i forbindelse med denne oppgaven, er mislighold av utøveravtalen.

Mislighold av utøveravtalen beror på overtredelser av idrettens regelverk, navnlig antidopingregelverket og øvrige straffebestemmelser. Det at en mindreårig har selvstendig kompetanse til å inngå arbeidsavtaler fra fylte 15 år, og at en utøveravtale i gitte tilfeller karakteriseres som en arbeidsavtale hjemlet av arbeidsmiljøloven, trekker i retning av at mindreårige bør ha samtykkekompetanse til å bli dopingtestet.

7.3 Delkonklusjon

Hovedregelen i vgml. § 9 er at mindreårige ikke har rettslig handleevne uten at det foreligger særskilt hjemmel for det. I tillegg deles handleevnen inn i rettsbruddsevne og disposisjonsevne.

---

⁹⁹ Kjenner (2022) s. 320

Det kom frem at rettsbruddsevnen er satt til 15 år i Norge. Dette trekker i retning av at samme aldersgrense bør bli satt til mindreåriges samtykkekompetanse til å bli dopingtestet.

Hvis man ser helhetlig på vergemålsloven vil det faktisk at 15 åringer har hjemmel til å inngå arbeidsavtaler, jf. § 10, trekke sterkt i retning av at mindreårige som har fylt 15 har selvstendig samtykkekompetanse til å bli dopingtestet. Det at man anses som moden nok til å inngå avtaler om arbeid, er klart et bidragsmoment til å si at det foreligger en selvstendig samtykkekompetanse hos mindreårige.

Basert på tolkningen av de tre relevante paragrafene, er det en del argumenter som taler for at mindreårige bør ha samtykkekompetanse til å bli dopingtestet.

Likevel bør man være forbeholden med å si at mindreårige har samtykkekompetanse til å bli dopingtestet på bakgrunn av vergemålsloven alene.

8. Avtaler i idretten

Når en person melder seg inn i et idrettslag vil det ikke foregå formelt med en underskrivelse av kontrakt. Likevel vil det i juridisk forstand være et avtaleforhold mellom idrettslaget og medlemmet. Dette avtaleforholdet gjelder også for mindreårige. Selve avtalevilkårene fremgår av NIFs lovverk, rettspraksis og alminnelige foreningsrettslige prinsipper.¹⁰⁰

Mindreårige utgjør en stor andel av medlemmene i Norges idrettsforbund. Et medlemskap i et idrettslag for mindreårige er tillatt, jf. bl. § 32. Et medlemskap i idrettslag medfører ulike forpliktelser og ansvar. Medlemmer er forpliktet til å overholde idrettens regelverk og vedtak, jf. NIFs lov § 10-4 første ledd bokstav a. Videre er medlemmer, inkludert mindreårige, bundet av antidopingregelverket, jf. NIFs lov § 12-1.

Hvis man ser til vergemålslovens § 9 har ikke en mindreårig mulighet for å selv foreta rettslige handlinger med mindre noe annet er særlig bestemt. Som skrevet i kapittelet om vergemål, forstås § 9 sånn at mindreårige heller ikke har mulighet til å binde seg til en fremtidig forpliktelse.¹⁰¹

Etter gjeldende foreningsrett er det i utgangspunktet opp til foreningen selv å avgjøre hvem som skal tas opp og være medlem av foreningen.¹⁰² Ser man til vgml. § 9 har mindreårige som utgangspunkt ikke kompetanse til å binde seg som medlem. Det er fordi deltakelse i en forening forutsetter en avtaleinngåelse.

Unntaket til hovedregelen følger av barnelovens § 32 som sier at mindreårige som har fylt 15 år har mulighet til å melde seg inn eller ut av foreninger uten samtykke fra foreldrene.¹⁰³ Det

---

¹⁰⁰ Kjenner (2022) s. 89

¹⁰¹ Ot.prp.nr.110 (2008-2009) s. 172

¹⁰² Woxholth (2020) s. 184

¹⁰³ Knudsen et al. (2021) pkt. 11.1.3

tas hensyn til hvilken forening man meldes inn i. Foreningen skal som utgangspunkt ha aktiviteter tilrettelagt for barn og ungdom. Det kan være idrettslag, ungdomsklubber eller liknende. Så lenge kontingenten ikke er urimelig, må utgangspunktet være at mindreårige selv kan vedta inn- og utmelding.¹⁰⁴

Vergemålsloven § 9 er kun til hinder for at en mindreårig gjør «rettslige handlinger». Det fremgår av utredningen¹⁰⁵ til loven at loven kun hindrer foreningsforhold som forutsetter en reell avtalerettslig binding. Dermed kan en mindreårig, jf. bl. § 32 melde seg inn og ut av foreninger med rent sosialt formål og som krever betaling av kontingent.¹⁰⁶

I tillegg til spørsmålet om en mindreårig kan melde seg inn i foreninger, kommer spørsmålet om hva en mindreårig kan forplikte seg til av sanksjoner og straff fra idrettens side. Hva som defineres som straff, følger av NIFs lov § 11-7. Sanksjonene strekker seg fra iverksettelse til utelukkelse. Videre fremgår det av § 11-3 fjerde ledd at NIFs straffebestemmelser ikke kommer til anvendelse på mindreårige under 15 år.

NIFs lover differensierer mellom sanksjon og straff. Sanksjoner som ikke er straff fremgår av NIFs lov § 11-1, del 1. Sanksjonene inneholder ingen unntak for mindreårige. De gjelder selv om reaksjonene kan være inngripende for den mindreårige. Disiplinærforføyningene fremgår av § 11-1 første ledd bokstav a-d. Forføyningene omfatter (a) iverksettelse, (b) bortvisning, (c) utelukkelse, jf. § 11-7 bokstav e i inntil én måned og (d) bot på inntil kr. 5.000 for enkeltpersoner.

Regelen om alminnelig disiplinærforføyninger gir idretten rett til blant annet å ilegge medlemmene betydelige bøter og utelukkelse i lengre tid ved et forvaltningsvedtak. Vedtaket kan ikke påklages.¹⁰⁷

Når man ser til vergemålsloven § 9 sin begrensning av mindreåriges rettslige handlinger, vil den ikke være til hinder for at visse disiplinærforføyninger får anvendelse. Både iverksettelse, bortvisning og utelukkelse i inntil én måned må anses som forholdsmessige forføyninger som mindreårige kan omfattes av. Det forutsetter at sanksjonen er nødvendig for å kunne gjennomføre aktiviteten på en forsvarlig og hensiktsmessig måte.

Ettersom en mindreårig ikke kan «råde over sine midler», jf. vgml. § 9, vil det trekke sterkt i retning av at man ikke kan ilegge mindreårige bøter ved brudd på idrettens regelverk. For å kunne ilegge bøter kreves det særskilt lovhjemmel, jf. vgml. § 9.¹⁰⁸

Avtalefriheten setter skranker for mindreåriges evne til å binde seg kontraktsrettslig. Det er klart at mindreårige ikke har samme evne til å forstå rekkevidden av sin disposisjon. Likevel

---

¹⁰⁴ Knudsen et al. (2021) pkt. 11.1.3

¹⁰⁵ Ibid. pkt. 11.1.3

¹⁰⁶ Ibid. pkt. 11.1.3

¹⁰⁷ Kjenner (2022) s. 90

¹⁰⁸ Ibid. s. 91

viser både barneloven § 32 og vergemålsloven § 9 at mindreårige har en viss evne til å binde seg allikevel.

9. Testmetoder

I dette kapittelet skal jeg redegjøre for de tre ulike testmetodene som brukes i forbindelse med dopingkontroll av utøvere. Samtidig som jeg gjennomgår de ulike testmetodene vil jeg drøfte hvor inngripende de er. Dette er interessant i forbindelse med mindreåriges samtykkekompetanse. Det vil være lettere å gi mindreårige samtykkekompetanse til noe som ikke er særlig inngripende enn omvendt. De ulike testmetodene som brukes er urinprøve, blodprøve og dried blood spot (DBS).

Først vil jeg kort redegjøre for hva som kan skje når man er omfattet av dopingreglementet. Deretter vil jeg kort gå gjennom selve dopingkontrollen og utøvers rettigheter og plikter. Til slutt vil jeg gå gjennom de tre ulike testmetodene. Her vil jeg også foreta en vurdering av hvor inngripende testmetoden er.

9.1 Konsekvensene av å bli omfattet av dopingreglementet

Hvem som omfattes av antidopingreglementet er nøye blitt gjennomgått i kapittel to. Kort sagt dreier det seg om utøvere som er medlemmer av et idrettslag i NIF, eller som deltar i idrettsarrangementer, konkurranser eller lignende overordnet organisert av NIF, samt utøvere som er underlagt et nasjonalt særforbunds myndighet.

Som utenlandsk statsborger blir man også omfattet av de norske antidopingreglene om man oppholder seg i Norge, selv om man ikke har bostedsadresse i landet, jf. antidopingregelverkets innledning.

Videre følger det av NIFs antidopingreglements forord, at alle overnevnte personer anses å være enig i, og å være bundet av antidopingreglene. De nevnte personer har også underlagt seg NIFs myndighet til å håndheve antidopingreglene, herunder enhver konsekvens av overtredelser av disse.

Ved å underkaste seg disse reglene, medfører det at både Antidoping Norge, internasjonale særforbund, WADA og organisasjoner som har avtale med en av de tre nevnte organisasjoner, har myndighet til å innkalle til, og utføre en dopingkontroll.

Enhver idrettsutøver kan bli testet. Det gjelder hvor som helst og når som helst. Det er hovedregelen. Det forekommer ingen aldersgrense for å kunne bli dopingtestet, hverken i WADC eller i de implementerte antidopingreglene gitt av Norges idrettsforbund.

9.2 Dopingkontrollens prosedyre

Fremgangsmåten for en dopingkontroll er regulert i WADC sin International Standard for Testing and Investigations (ISTI). Regelsettet er utviklet som en del av verdens antidopingprogram. Regelsettet som brukes i denne oppgaven trådte i kraft 1. januar 2021.

Formålet med ISTI er todelt. Det første formålet fremgår av artikkel 1 første ledd som sier at ISTI skal planlegge for smart og effektiv testing. Dette gjelder både for testing i og utenfor konkurranse.

Det andre formålet fremgår av artikkel 1 andre ledd som sier at ISTI skal etablere obligatoriske standarder for effektiv innsamling av tester, samt effektiv etterretning av mulige brudd på dopingreglementet.

Når en utøver blir innkalt til en dopingkontroll, kan det skje skriftlig eller muntlig. Begge er like bindende. Det er en forutsetning for antidopingarbeidet at innkallelsen er uanmeldt. Det vil si at utøveren ikke skal varsles i forkant om forestående dopingkontroll. Dette følger av ISTI artikkel 5.3.1 som sier at «no advance notice testing shall be the method for Sample collection ... The athlete shall be the first person notified that they have been selected for Sample collection ...». For mindreårige gjelder det at den mindreårige skal bli varslet «in the presence of an athlete representative (who is not a minor)», jf. ISTI annex B.4.4.

Både dopingkontrolløren og assistenten, som er en autorisert person, kan kalle inn til kontroll. Dette følger av ISTI art. 5.3.5. Det er essensielt for rettssikkerheten til utøveren at kontrollør og assistent legitimerer seg med en gyldig autorisasjon, og dermed dokumenterer at det foreligger en kontrollmyndighet, jf. art. 5.4.2 bokstav b.

Utøveren kan også bli bedt om å fremvise legitimasjon, slik at dopingkontrolløren er sikker på at det er riktig person som blir testet. Dette fremgår av art. 5.4.2 bokstav 2, jf. kriteriene i art. 5.3.4. Kriteriene det siktes til er et identifikasjonsdokument.

Det foreligger et krav om at utøver skal bli informert om sine rettigheter, jf. art. 5.4.1 bokstav d. Utøver skal også bli informert om sine plikter når det kommer til dopingkontrollen, jf. art. 5.4.1 bokstav e. Deretter vil vedkommende bli bedt om å signere på innkallingsskjemaet. Utøveren vil også få en kopi av signert skjema, jf. art. 5.4.3.

9.3 Utøverens rettigheter og plikter

For å sørge for en rettferdig og sikker dopingkontroll vil utøveren være under kontinuerlig tilsyn fra innkallingen til prøven er avgitt, jf. art. 5.4.1 bokstav e (i) og art. 5.4.2 bokstav a. Utøveren har lov til å ha med seg en ledsager til dopingkontrollen, men vedkommende kan normalt sett ikke være med når selve urinprøven avgis. Dette følger av art. 5.4.1 bokstav e (i), jf. art. 6.3.3 bokstav a.

Mindreårige vil bli tatt hensyn til under en dopingkontroll. Dette følger av ISTIs annex B «modifications for athletes who are minors». Formålet med vedlegget følger av art. B.1, og er «to ensure that the particular needs of *Athletes* who are *Minors* are met in relation to the provision of a *Sample*». Formålet skal ikke gå på bekostning av integriteten til prøvetakingen.

Når en mindreårig får vite at vedkommende er tatt ut til dopingkontroll, skal det skje i nærvær av en representant for utøveren. Representanten kan ikke være mindreårig. Dette følger av art. B.4.4. Videre sier artikkelen at representanten kan være til stede under hele dopingkontrollen. Dette gjelder også under en urinprøve, jf. art. B.4.6. Representanten skal i utgangspunktet kun observere kontrolløren. Hvis den mindreårige ønsker, kan representanten overvære avleggelsen av urinprøven.

Utøver har krav på at dopingkontrollen gjennomføres på en skjermet måte. Dette er for å verne om utøverens privatliv. Dette følger av ISTI art. 6.3.2. Forholdene på kontrollstedet må likevel tas i betraktning.

9.4 Urinprøve som testmetode

Reglene for urinprøve som testmetode fremgår av ISTIs annex C. Vedlegget inneholder hele fremgangsmåten for urinprøvetakingen. Når utøveren er klar til å avgi urinprøven, skal vedkommende velge et forseglet urinbeger. Dette følger av art. C.4.3, jf. art. C.4.2. Det er utøvers ansvar å påse at forseglingen på urinbegeret ikke er brutt, og at utstyret er rent, jf. art. C.4.3.

Selve urinprøven skal avgis under direkte bevitnelse av en dopingkontrollør i et egnet rom, jf. art. C.4.8. Bakgrunnen for direkte bevitnelse er at man skal være sikker på at det er utøvers egen urin som forlater kroppen, da det gjentatte ganger har vært forsøk på å manipulere urinprøveavleggelsen. Det er også krav om at kontrolløren som overværer prøvetagningen er av samme kjønn som utøver, jf. art. C.4.5.

Som tidligere nevnt, har en mindreårig utøver rett til å be om at ledsageren er til stede ved avgivelsen av urinprøven, jf. art. B.4.6.

Når dopingprøven er avgitt er det utøvers ansvar å ta med urinprøven til prosedyrerommet. Det er viktig at det kun er utøver som holder urinbegeret. Dette følger av art. C.4.4. Dopingkontrolløren kan kun holde urinbegeret dersom utøveren ber vedkommende om å gjøre det.

Igjen er det utøvers ansvar å velge en forseglingspakke til urinprøven, jf. art. C.4.11, jf. art. C.4.3. Utøveren må også her påse at forseglingen ikke er brutt, at utstyret er rent og ikke defekt, samt at alle kodenre er like, jf. art. C.4.12. Deretter skal utøveren selv fordele urinen på to beholdere, en A- og en B-prøve, jf. art. C.4.13. Disse beholderne skal forsegles etter anvisning fra dopingkontrolløren, jf. art. C.4.14.

Når prøvene er forseglet, er de klar for å bli sendt til laboratoriet for testing.

9.4.1 Hvor inngripende er urinprøve som testmetode

Når en utøver avlegger en urinprøve, er det ikke tilstrekkelig at dopingkontrolløren eller assistenten er til stede i rommet. Dopingkontrolløren må fysisk bevitne at den urinen som fylles i begeret faktisk kommer fra utøveren selv. Dette kan oppleves som særlig inngripende.

Politiet bruker urinprøve som testmetode i kampen mot doping. Likevel er det stor forskjell i politiets myndighet og dopingkontrollørens myndighet til når man kan foreta en urinprøve.

Politiet har myndighet til å foreta en urinprøve dersom det foreligger skjellig grunn til mistanke, jf. straffeprosessloven¹⁰⁹ (heretter strpl.) § 157. Lovteksten sier at «den som med skjellig grunn mistenkes for en handling som etter loven kan medføre frihetsstraff, kan underkastes kroppslig undersøkelse når det antas å være av betydning for opplysningen av saken og ikke fremstår som et uforholdsmessig inngrep».

Ordlyden av «skjellig grunn til mistanke» tilsier at det kreves mer enn god eller rimelig grunn for å tro at samtlige straffbarhetsvilkår er oppfylt, selv uten sikker overbevisning. Det må med andre ord foreligge en sannsynlighetsovervekt for at vedkommende er skyldig i lovbruddet man anholdes for.

Det kreves mer en 50 prosent sannsynlighet for at vedkommende har gjort noe ulovlig for å kunne foreta for eksempel en urinprøve.¹¹⁰ Denne sannsynlighetsvurderingen foretas ut fra de beviser man har tilgjengelig.

Videre følger det av tredje ledd at «uten mistenktes samtykke kan undersøkelse bare foretas etter kjennelse av retten». En kjennelse er en beslutning av en domstol. Kjennelser brukes når det foretas avgjørelser om å fremme bevis.

Til slutt fremgår det av fjerde ledd at «dersom formålet med undersøkelsen ellers kan forspilles, kan ordre fra påtalemyndigheten tre i stedet for kjennelse av retten. Er det fare ved opphold kan ordren gis muntlig». Påtalemyndigheten har med andre ord myndighet til å gi ordre om en legemsundersøkelse kan bli gjort eller ikke. Ordren skal som utgangspunkt være skriftlig, men er det fare ved opphold, kan ordren gis muntlig, og skrives ned i etterkant, jf. strpl. § 157 fjerde ledd.

Straffeprosessloven § 157 setter strenge krav til politiet for at de skal kunne foreta en urinprøve av en borger. Dette trekker sterkt i retning av at det å foreta en urinprøve er sterkt inngripende i en borgers personlige sfære, og dermed har strenge krav om hjemmel i lov, sannsynlighetsovervekt og en godkjennelse fra retten eller påtalemyndigheten.

---

¹⁰⁹ Lov 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker

¹¹⁰ Elden (2019)

9.4.2 Bør mindreårige ha samtykkekompetanse til å bli dopingtestet basert på hvor inngripende testingen er

En av forskjellene mellom en urinprøve foretatt av en antidopingmyndighet og en urinprøve foretatt av politiet, er at antidopingorganisasjonene har myndighet til å foreta en urinprøve uten direkte frivillighet fra utøveren. På en måte kan det sies at avtalefriheten ligger til grunn for denne frivilligheten.

Ettersom utøver har meldt seg inn i en idrettsforening, har vedkommende underlagt seg dopingreglementet. Der inngår testing som et element. Om utøveren nekter å testes, vil det være brudd på dopingreglementet og kan føre til sanksjoner. Dermed er det i utøvers egeninteresse å delta på urinprøven.

Et stort flertall vil nok mene at selve prosessen med å avlegge en urinprøve er veldig inngripende i den personlige sfæren. Det kan føles fornedrende for utøverne å skulle avlegge en urinprøve. Det vil kanskje særlig for mindreårige oppleves spesielt nedverdiggende og inngripende å avlegge en urinprøve, som gjerne gjør det for første gang, og som i de fleste tilfeller ikke er like modne som voksne.

Dette taler mot at mindreårige skal ha samtykkekompetanse for å bli dopingtestet, da en urinprøve er en såpass inngripende handling. Dette bør spesielt ses opp mot politiets innskrenkende myndighet til å foreta en urinprøve om den ikke foretas frivillig.

9.5 Blodprøve som testmetode

Reglene for blodprøvetaking fremgår av ISTIs annex D. Vedlegget omfatter hele prøvetakingsprosessen. Fremgangsmåten for blodprøvetaking er svært lik fremgangsmåten for urinprøvetaking. Prøvetakingsutstyret består av en forseglet pakke som inneholder kanyler og blodprøverør, jf. art. D.4.2.

Det er utøverens ansvar å velge en forseglet pakke. Vedkommende må også påse at forseglingen ikke er brutt, før forseglingen brytes. Dette følger av art. D.4.6. Utøver har også ansvar for å påse at innholdet er rent og ikke ødelagt eller defekt, og at alle kodenumre på forseglingspakken og blodprøverør er like, jf. art. D.4.7.

Vedkommende som tar blodprøven vil ta blodprøven fra en blodåre på et sted som mest sannsynlig ikke vil ha noen effekt på utøveren eller dens prestasjon, jf. art. D.4.8. Etter prøven er tatt skal utøveren selv forsegle beholderen etter anvisning fra dopingkontrolløren, jf. art. D.4.14. Den forseglede blodprøven skal lagres på en sånn måte at den beskytter integriteten, identiteten og sikkerhet for utøver og prøven, før den sendes til laboratoriet, jf. art. D.4.15.

9.5.1 Hvor inngripende er blodprøve som testmetode

Når man foretar en blodprøve som testmetode, punkterer man huden og tapper ut blod for å sende videre til testing. Sammenlignet med en urinprøve, hvor man samler opp naturlig avfallsstoff fra kroppen, vil man med en blodprøve foreta venepunktur.

De samme reglene med «skjellig grunn til mistanke» og krav om godkjenning fra retten som gjelder ved urinprøve, gjelder for politiet også ved en blodprøve.

Hvis man retter blikket mot medisinsk praksis, hvor det er helt vanlig å foreta blodprøver, er det en hovedregel at blodprøver bare kan tas med samtykke fra pasienten.¹¹¹

9.5.2 Bør mindreårige ha samtykkekompetanse til å bli dopingtestet basert på hvor inngripende testingen er

Å skulle avlegge en blodprøve som testmetode kan for mange virke mindre inngripende enn ved en urinprøve. En av grunnene til det, er at mange forbinder blodprøvetaking med besøk hos doktor eller sykehus, hvor det er vanlig at blodprøver blir tatt. Det er ofte en situasjon man er vant til, gjerne ikke alltid komfortabel med, men som regel har man vært borti situasjonen selv.

Det skal nevnes at det også er relativt normalt å avlegge en urinprøve hos doktoren eller på et sykehus. Den største forskjellen til at det kan oppleves mindre inngripende å foreta en blodprøve som testmetode, i stedet for en urinprøve, er at man ikke skal kle av seg nedentil med bevitelse, som man skal ved en urinprøve i antidopingsammenheng.

Som forklart utdypende i kapittel 5 om helselovgivning har mindreårige som har fylt 16 år, selvbestemmelsesrett i helserelaterte spørsmål, jf. pbrl. § 4-3 første ledd bokstav b. For mindreårige under 16 år, er hovedregelen at bestemmelsesretten ligger hos foreldrene, jf. § 4-4 første ledd.

At aldersgrensen i pbrl. er satt til 16 år i helserelaterte spørsmål gjør at argumentasjonen for at mindreårige har samtykkekompetanse til å bli dopingtestet trekker i retning av at samtykkekompetansen er til stede for mindreårige.

Ettersom selve blodprøvetakingen er en så normal del av samfunnet, og på den måten ikke føles så inngripende ut, trekker det også i retning av at mindreårige bør ha samtykkekompetanse til å bli dopingtestet.

9.6 Dried Blood Spot som testmetode

Dried Blood Spot-testing er en ny dopingtestmetode. Likevel ble metoden første gang forklart i 1913.¹¹² Testmetoden er mye brukt til for eksempel sjekke blodsukkeret for en person som har diabetes og til nyfødtscreening.¹¹³ Testmetoden er en form for prøvetaking og lagring av biologisk materiale hvor en liten mengde blod påføres på et absorberende materiale, som senere analyseres.¹¹⁴

---

¹¹¹ Braut (2021)

¹¹² Zakaria et al. (2016) s. 289

¹¹³ Oslo Universitetssykehus (u.å.)

¹¹⁴ Antidoping Norge (u.å.)

Ettersom testmetoden er såpass ny, har ikke gjeldene ISTI-regelsett et eget annex om denne metoden. Regelsettet er å finne i den nyeste utgaven av ISTI som trer i kraft 1. januar 2023. Jeg vil dermed bruke regelsettet i den nyeste utgaven som utgangspunkt for å besvare denne delen av oppgaven.

Utstyret ved en Dried Blood Spot-metoden gjør at blodprøven blir avlagt ved at mikronåler trenger gjennom huden. Deretter vil bloddråpene automatisk bli ført til det absorberende materialet som kan bli fraktet til et WADA-akkreditert laboratorium for analyse. Det finnes flere måter å avlegge en DBS-prøve på, blant annet gjennom et lite stikk i fingeren, en tå eller hælen, hvor bloddråpen så blir påført et filterpapir. I Norge skjer testen fortrinnsvis ved bruk av overarmen.

Dried Blood Spot-testing inkluderer ikke venepunktur under innsamlingen av tørkede blodflekker. Det betyr at det ikke er nødvendig med en kvalifisert blodprøvetaker som ved vanlig blodprøvetesting. Dette følger av ISTI art. J.3. Dopingkontrolløren setter oppsamlingsenheten på overarmen, som blir holdt fast av litt klister på enheten.

Prøvetakingsutstyret består av en forseglet pakke som inneholder minst én oppsamlingsenhet. Det er som ved både urinprøve- og blodprøvetaking, opp til utøveren å velge en forseglet pakke, samt påse at forseglingen ikke er brutt, at innholdet stemmer overens og er intakt. Dette følger av ISTI Annex J artikkel J.5.6. Samtidig er det opp til utøver å påse at alle kodenumrene er like, jf. art. J.5.7.

Når testen er gjennomført skal utøveren forsegle enheten i henhold til dopingkontrollørens anvisning. Igjen er det utøvers ansvar å påse at prøven blir forseglet og at kodenumrene stemmer overens, jf. art. J.5.17.

9.6.1 Hvor inngripende er DBS som testmetode

Av de tre gjennomgatte testmetodene som brukes i antidopingarbeidet, vil DBS klart føles som den minst inngripende metoden. Slik som ved ordinær blodprøvetesting vil man med DBS også punktere huden for å trekke ut blod. I dette tilfellet bruker man derimot mikronåler, som ikke går like langt inn i kroppen.

Fordelene med å bruke DBS er mange. Det er klart at for utøverens del er metoden henimot smertefri. Dessuten er testmetoden enkel å gjennomføre. Som sett i art. J.3 er det ikke nødvendig med spesialkompetanse som blodprøvetaker. Dermed kan en vanlig dopingkontrollør foreta testingen.

En annen fordel er at testmetoden er mye mindre inngripende om man sammenligner det med en ordinær blodprøve eller en urinprøve. Det er mye på grunn av at man ikke foretar venepunktur, samt man må ikke kle av seg som ved urinprøve.

Et argument for at DBS ikke er særlig inngripende, er at selve metoden er brukt på flere felt enn kun ved dopingtest. DBS blir brukt på blant annet legekantoret og for personer med diabetes som skal sjekke blodsukkeret i kroppen. DBS-metoden blir også brukt ved nyfødtscreening. Det at metoden blir brukt på nyfødte, taler for at den ikke anses som særlig inngripende.

9.6.2 Bør mindreårige ha samtykke til å bli dopingtestet basert på hvor inngripende testingen er

Selv om man punkterer huden for å fremprovosere bloddråper som skal til videre testing, er det mye som taler for at mindreårige bør ha samtykkekompetanse til å bli dopingtestet. Det vil ikke oppleves som særlig inngripende å få et stikk i overarmen. Dessuten er testmetoden skånsom for utøverne, og det skal ikke være like smertefullt som ved en ordinær blodprøve.

Ser man det sammen med helselovgivningen og tidligere argumentasjon ved ordinær blodprøvetesting, er det klart at når DBS er mindre inngripende for utøveren, at mindreårige bør ha samtykke til å bli dopingtestet.

10. Utfallet av en positiv dopingtest

I dette kapittelet skal jeg redegjøre for hva som skjer når en utøver, herunder en mindreårig, får en positiv dopingprøve. Først vil jeg forklare hva som anses som doping etter antidopingregelverket. Deretter vil jeg gå inn på hvilke sanksjoner som kan pålegges utøverne. Så vil jeg gjøre rede for WADAs definisjon av mindreårige og «protected persons». Til slutt vil jeg vise til et eksempel fra en saksbehandling og dom avsagt i 2022, som omhandler en mindreårig utøver.

10.1 Generelt

NIFs antidopingregelverk, i samsvar med WADC, inneholder reglene om hva som er ansett som doping. I tillegg inneholder regelverket hvilke sanksjoner brudd på dopingreglementet vil ha til følge.

Det finnes ikke en klar definisjon av hva doping er. Artikkel 1 i NIFs antidopingregelverk henviser til at doping er de regelbrudd som er angitt i artikkel 2.1 til og med artikkel 2.11 etter antidopingregelverket.

Det finnes elleve forskjellige typer dopingsaker. Den følgende oppstillingen er de ulike regelbrudd som omfattes av dopingregelverket:

1. Positiv dopingprøve – tilstedeværelsen av et forbudt stoff i en urin- eller blodprøve
2. Anvendelse eller forsøk på anvendelse av et forbudt stoff, uten at det foreligger en positiv prøve
3. Unndra seg prøve, unngå eller nekte å medvirke til kontroll

4. Overtredelser av reglene om «whereabouts», det vil si opplysninger om hvor utøveren befinner seg
5. Manipulering eller forsøk på manipulering av dopingkontrollen
6. Besittelse av et forbudt stoff eller en forbudt metode
7. Ulovlig handel med et forbudt stoff eller metode, eller forsøk på dette
8. Medisinsk bistand til at en utøver doper seg; administrasjon av doping
9. Utøvers eller annen persons medvirkning eller forsøk på medvirkning til regelbrudd
10. Forbudt tilknytning mellom en utøver eller støtteperson og en person som er dømt for doping
11. Påvirkning av vitner

Oppgaven avgrenses til kun å gjelde brudd på artikkel 2.1 pkt. 1, positiv dopingprøve, da dette er det eneste tidspunkt hvor avleggelse av dopingprøve er aktuelt.

10.2 Positiv dopingprøve – tilstedeværelse av et forbudt stoff eller dets metabolitter eller markører i utøvers prøve

Den første og kanskje viktigste typen av dopingsaker, er tilfeller hvor Antidoping Norge eller en internasjonal antidopingorganisasjon konstaterer forekomsten av et forbudt stoff i en urin- eller blodprøve, avgitt av utøveren. For at et stoff eller en metode skal være forbudt, skal stoffet eller metoden være på dopinglisten, som er gjeldende til enhver tid.

Dopinglisten består av, i 2022, tre hovedgrupper av forbudte metoder og stoffer:

1. Forbudt til enhver tid (både utenfor og i konkurranse). Denne gruppen inneholder stoffer som vil forbedre prestasjonen til utøveren i en fremtidig konkurranse, samt tilslørende stoffer som kan skjule forekomsten av dopingmiddelet. Eksempler på stoffer som er forbudt til enhver tid er steroider og EPO, samt bloddoping som er en forbudt metode. De forbudte stoffene er klassifisert fra S0-S5, mens de forbudte metodene klassifiseres fra M1-M3. De tre gruppene av forbudte metoder er henholdsvis (M1) bloddoping, (M2) kjemisk og fysisk manipulasjon av prøver og (M3) gen- og celledoping.
2. Forbudt i konkurranse (men ikke på andre tidspunkt). I denne gruppen er det tale om fire undergrupper av stoffer som her og nå kan forbedre atletens prestasjon. De tre gruppene som er klassifisert fra S6-S9, omfatter stimulerende stoffer, narkotiske stoffer, cannabinoider og glukokortikoider.
3. Forbudt i visse idrettsgrener (men ikke i andre). I denne gruppen finnes det stoffer som kan ha en fordel i visse idrettsgrener. Også her skiller det mellom forbud i og utenfor konkurranse. Eksempel på dette er beta-blokkere som vil nedsette hjerterytmen. Dette er fordelaktig i idrettsgrener hvor man gjerne ønsker en rolig hånd, som i skyting.¹¹⁵ Disse stoffene klassifiseres som P1.

---

¹¹⁵ Gade (2021) s. 119

I tillegg til de tre hovedgruppene av forbudte metoder og stoffer, skilles stoffene inn i to kategorier. Det er forholdsvis «spesifiserte stoffer» og «uspesifiserte stoffer». De to kategoriene anvendes til fastsettelsen av utelukkelsesperioden ved overtredelse av dopingreglementet.

De spesifiserte stoffene finnes typisk i vanlig legemiddel. Et eksempel på en gruppe spesifiserte stoffer kan være Beta-2-agonister. Beta-2-agonister kan finnes i medikasjon som blir brukt for behandling av for eksempel astma og kronisk obstruktiv lungesykdom.

De uspesifiserte stoffene er dopingmidler som for eksempel kokain, anabole steroider og amfetamin. Metoder som blod doping og manipulering av prøver er også omfattet av «uspesifiserte stoffer».¹¹⁶

Som utgangspunkt vil en prøve være positiv om det forbudte stoffet kan påvises i prøven. Det gjelder som utgangspunkt uavhengig av mengden. Likevel vil det være tilfeller hvor det er gitte grenseverdier som må overstiges for at en prøve er positiv. Et eksempel er stoffet ephedrine som finnes i blant annet astmamedisin. Ifølge WADAs dopingliste, er stoffet kun forbudt når konsentrasjonen er høyere enn 10 mikrogram per milliliter.¹¹⁷

Det er WADA som avgjør hvilke metoder og stoffer som skal forbys. Dopinglisten offentliggjøres hvert år, hvor det tilføyes nye stoffer og metoder. Den nye dopinglisten trer i kraft 1. januar hvert år. Noen ganger vil det skje at et stoff eller en metode fases ut av listen. Koffein er et eksempel på et stoff som tidligere var omfattet av antidopingregelverket, men som ble faset ut av dopinglisten i 2004¹¹⁸.

Det fremgår av WADC art. 4.3 tre kriterier for at et stoff eller en metode skal tilføyes dopinglisten. For at et stoff eller en metode skal tilføyes listen, må to av tre kriterier være oppfylt, jf. art. 4.3.1.

1. Stoffet eller metoden skal være prestasjonsfremmende, jf. art. 4.3.1.1
2. Stoffet eller metoden skal være helseskadelig, jf. art. 4.3.1.2
3. Bruken av stoffet eller metoden skal være i mot «idrettens ånd», jf. 4.3.1.3

Begrepet «idrettens ånd» blir beskrevet i WADCs introduksjon til koden. Koden sier at idrettens ånd er «the ethical pursuit of human excellence through the dedicated perfection of each Athlete's natural talents». Å bruke forbudte stoffer eller metoder for å oppnå en utilbørlig fordel i konkurranse er klart imot idrettens ånd.

10.2.1 Therapeutic Use Exemptions – TUE (medisinsk fritak)

Noen stoffer som finnes på dopinglisten, er også vanlig i medisiner som brukes av mennesker på daglig basis. Det forekommer idrettsutøvere som har behov for medisinsk behandling av

---

¹¹⁶ Gade (2021) s. 121

¹¹⁷ WADAs dopingliste s. 15

¹¹⁸ Overvik (2003)

legemidler som inneholder stoffer som fremgår av dopinglisten. For å kunne behandle utøverne på en forsvarlig måte, men samtidig ikke gjøre dem skyldig i brudd på dopingreglementet, kan utøvere søke om medisinsk fritak.

Medisinsk fritak er et offisielt dokument som gir idrettsutøveren lov til å behandle en medisinsk tilstand, med et stoff som ellers ville være forbudt. Reglene for TUE fremgår av WADC artikkel 4.4. Det følger av art. 4.4.1 at en TUE kun er gyldig hvis den er i overensstemmelse med «the International Standard for Therapeutic Use Exemptions (ISTUE)».

For å få innvilget et medisinsk fritak må fire vilkår være oppfylt og dokumentert, jf. ISTUE art. 4.2 bokstav a til d.

For det første må det aktuelle forbudte stoffet eller den forbudte metoden være nødvendig for å behandle en diagnostisert medisinsk tilstand understøttet av relevant klinisk dokumentasjon, jf. art. 4.2 bokstav a.

For det andre må det aktuelle forbudte stoffet eller den forbudte metoden som blir brukt i medisinsk behandling, med sannsynlighetsovervekt ikke ha en kjent prestasjonsforbedring utover det som kan forventes med tilbakevendingen til utøverens normale helsetilstand etter behandling av den medisinske tilstanden, jf. art. 4.2 bokstav b

For det tredje må det aktuelle forbudte stoffet eller den forbudte metoden være en indikert behandling av den medisinske tilstanden, og det finnes ingen annen rimelig tillatt terapeutisk behandlingsalternativ, jf. art. 4.2 bokstav c.

Til slutt må det aktuelle forbudte stoffet eller den forbudte metoden ikke være, helt eller delvis, en konsekvens av tidligere bruk (uten medisinsk fritak) av forbudte stoffer eller metoder som var ulovlig på anvendelsestidspunktet, jf. art. 4.2 bokstav d.

Dersom en utøver tester positivt for et stoff eller en metode som utøveren har et medisinsk fritak for, vil det ikke føre til sanksjoner for vedkommende.

10.3 Sanksjoner mot enkeltpersoner

Det fremgår av fotnote 7 til artikkel 2.1.1 i WADC at utøver er objektivt ansvarlig for en positiv prøve. At en utøver er objektivt ansvarlig vil si at utøveren vil ha overtrådt dopingreglementet om det fremkommer en positiv prøve. Det gjelder selv om det ikke finnes bevis på at utøveren bevisst har dopet seg. Det objektive ansvaret gjelder også dersom vedkommende har vært i god tro og for eksempel brukt noen medisiner som en trener eller lege har anbefalt. Likevel skal det tas hensyn til det i sanksjonsutmålingen, jf. fotnote 7.

Dersom en utøver begår et brudd av art. 2.1, tilstedeværelse av et forbudt stoff i utøvers dopingprøve, vil utøveren som utgangspunkt bli utelukket, jf. art. 10.2.

Hvis den positive prøven har påvist et «uspesifisert» stoff, vil sanksjonen som utgangspunkt være utestengelse av all sport i fire år, jf. art. 10.2.1.1. Dette gjelder, med mindre det kan bevises at det ikke er en forsettlig overtredelse av reglene. Da vil sanksjonen kunne senkes til to år, jf. art. 10.2.1.1.

Dersom den positive prøven har påvist et «spesifisert» stoff, vil sanksjonen som utgangspunkt være utestengelse av all sport i to år, jf. art. 10.2.2. Det gjelder med mindre antidopingorganisasjonen kan bevise at det er en forsettlig overtredelse av dopingreglene. Da kan sanksjonen økes til fire år, jf. art. 10.2.1.2.

Begrepet «forsettlig» i artikkel 10.2 blir forklart i artikkel 10.2.3. Artikkelen sier at begrepet er «ment å identifisere utøvere eller andre personer som har opptrådt på en måte som de visste utgjorde et regelbrudd, eller at atferden hadde en betydelig risiko for å kunne utgjøre eller resultere i et regelbrudd, og som på tross av dette, velger å ignorere denne risikoen.» Hensynet bak denne bestemmelsen er å kretse inn de utøvere som jukser for å få en sportslig fordel.

Videre i antidopingreglementet følger det av artikkel 10.5 at perioden utøveren er utestengt kan falle bort dersom det ikke foreligger skyld eller uaktsomhet. I tilfeller hvor denne artikkelen kan anvendes er hvis utøveren kan bevise at han eller hun eksempelvis er sabotert av en konkurrent.

Bestemmelsen har satt skranker for tilfeller som ikke omfattes, og som ikke vil føre til at utestengelsesperioden faller bort. Et par eksempler er at utøveren har inntatt et kosttilskudd som er feildeklart eller at utøverens lege, uten å fortelle noe om det, har blandet et forbudt stoff i maten til utøveren. Grunnen til at siste eksempel er omfattet av skranken, er fordi utøveren har selv ansvar for sitt valg av medisinsk personell, og samtidig fortelle det medisinske apparatet at det ikke skal gis noen forbudte stoffer til utøveren. Dette fremgår av lovkommentaren til art. 10.5.

I særlige tilfeller kan utelukkelsesperioden reduseres som følge av ikke-betydelig skyld eller uaktsomhet, jf. art. 10.6. Dersom utøver kan bevise at det foreligger ikke-betydelig skyld eller uaktsomhet, skal utelukkelsesperioden som et minimum være en reprimande uten utelukkelsesperiode og som et maksimum være en utelukkelsesperiode på to år, avhengig av utøverens eller den andre personens grad av skyld. Dette gjelder kun hvis det forekommer et spesifisert stoff, jf. art. 10.6.1.1 eller et forurenset produkt, jf. art. 10.6.1.2.

Regelen i art. 10.6 får også anvendelse dersom et regelbrudd som ikke involverer et misbruksstoff, er begått av en beskyttet person og den beskyttede personen kan bevise ikke-betydelig skyld eller uaktsomhet, jf. art. 10.6.1.3.

10.4 WADAs beskyttede personer

WADA har i 2021 innført begrepet «beskyttede personer». Begrepet ble innført for å prøve å løse problemstillingene som oppsto rundt mindreårige som deltar i samme konkurranse som voksne. Begrepet «mindreårige» har vært en del av WADC fra første utgave i 2003.

I de seneste år har det foregått store diskusjoner rundt problemstillingen at 16 og 17 åringer hadde markant forskjellig konsekvens ved en overtredelse av dopingreglementet, enn en utøver som var fylt 18 år. Dette gjaldt selv om utøverne konkurrerte i samme konkurranse, i samme klasse.

WADCs definisjon av beskyttede personer, «protected persons», fremgår av Vedlegg 1 av antidopingregelverket. En beskyttet person er en utøver eller en annen fysisk person som på tidspunktet for regelbruddet: (i) ikke har fylt 16 år; (ii) ikke har fylt 18 år og ikke er inkludert i en registrert testpool og aldri har konkurrert i et internasjonalt idrettsarrangement i en åpen kategori; eller (iii) av andre årsaker enn alder har mistet sin rettslige handleevne etter nasjonal lovgivning.

Utøvere i en registrert testpool, er i Norge også kalt for meldepliktsutøvere. Det er en gruppe utøvere med høyest prioritet, og som skal være gjenstand for særskilt prøvetaking i konkurranse og utenfor konkurranse, og som dermed har plikt til å oppgi utøverinformasjon. Dette gjelder «whereabouts»-informasjon. I Norge er meldepliktsutøvere definert av Antidoping Norge. Dette fremgår av Vedlegg 1 av det norske antidopingregelverket.

Begrepet «åpen kategori» er ment å utelukke konkurranser som er begrenset til junior- eller aldersbestemte kategorier. Dette følger av lovkommentar 76 til Vedlegg 1.

Begrepet beskyttede personer gjelder for det første for utøvere som ikke har fylt 16 år. I praksis betyr det at selv om en utøver blir omfattet av toppidrettsutøverbegrepet, eller er en «national level athlete» eller en «international level athlete», så vil en utøver som ikke har fylt 16 år være omfattet av begrepet «beskyttede personer». Vilkåret legger kun vekt på utøvers alder.

Det andre vilkåret gjelder for utøvere som ikke har fylt 18 år og som ikke er inkludert i en registrert testpool og som aldri har konkurrert i et internasjonalt idrettsarrangement i en åpen kategori. Det betyr at en utøver som for eksempel deltar i et U-18 mesterskap, og som ikke er omfattet av «national level athlete» eller «international level athlete»-begrepene, vil være en beskyttet person.

Det tredje vilkåret omhandler utøvere som av andre årsaker enn alder har mistet sin rettslige handleevne etter nasjonal lovgivning. Det være seg en utøver som har dokumentert manglende rettslig handleevne på grunn av nedsatte intellektuelle evner. For dette vilkåret gjelder det ingen aldersgrense.

WADCs lovkommentar til begrepet beskyttede personer sier at WADA «behandler beskyttede personer forskjellig fra andre utøvere eller personer under visse omstendigheter, basert på forståelsen av at utøvere eller andre personer som er under en viss alder, ..., kanskje ikke har den mentale kapasiteten som er nødvendig for å forstå og anerkjenne forbudene som er omhandlet i WADC».

Dette er et uttrykk for at WADA ønsker å verne om mindreårige i dopingsaker.

Et eksempel er WADC artikkel 7.4 om suspensjoner. Hovedregelen i art. 7.4.1 er en obligatorisk suspensjon etter et positivt analyseresultat. Videre følger det av andre ledd at dersom antidopingorganisasjonen mottar et positivt analyseresultat for et forbudt stoff eller en forbudt metode, skal antidopingorganisasjonen ilegge utøveren en suspensjon samtidig med eller straks etter vurderingen og underretningen som er omhandlet i artikkel 7.2.

I artikkelen tas det ingen forbehold for om utøveren er en beskyttet person eller ikke.

Det fremgår av WADC artikkel 10.6.1.3 at dersom et regelbrudd som ikke involverer et misbruksstoff, er begått av en beskyttet person, kan utestengelsesperioden maksimum være to år, og minimum en reprimande, hvor alt avhenger av den beskyttede personens grad av skyld.

Ser man artikkel 7.4.1 om obligatorisk suspensjon sammen med artikkel 10.6.1.3 om utelukkelsesperiodens lengde, er det tydelig at det kan oppstå et misforhold mellom obligatorisk suspensjon og sanksjonsmulighetene for beskyttede personer.

Denne problemstillingen ble satt på prøve under de olympiske leker i Beijing i 2022. I det neste delkapittelet vil jeg gå gjennom CAS (Court of Arbitration for Sports) Ad Hoc Division sin avgjørelse for å sette søkelys på problemstillingen rundt mindreåriges beskyttelse av å være en beskyttet person.

10.4.1 Kunstløpskandalen under OL i Beijing 2022

Et godt eksempel på hvor komplekst antidopingreglementet er når det kommer til saker som omhandler mindreårige, er kunstløpskandalen i OL i Beijing februar 2022. Saken handler om en 15 år gammel russisk kunstskøyteløper. Hun er medlem av Russian Olympic Committee-delegasjonen (ROC).

Den 8. februar 2022, mens OL pågår, får hun vite at hun har testet positivt på et forbudt stoff. Prøven ble tatt 25. desember 2021, syv uker før det positive resultatet forelå. Prøven den 25. desember ble tatt i forbindelse med deltakelse i det Russiske Nasjonale kunstløpmesterskapet, og var en urinprøve. På dopingkontrollskjemaet oppførte hun at hun brukte tre substanser, hvor to av dem var leselige.¹¹⁹

Det svenske WADA-akkrediterte testlaboratoriet var ansvarlig for å analysere dopingprøvene. Laboratoriet mottok urinprøven den 29. desember 2021. Den 7. februar 2022 finner laboratoriet forekomst av et ikke-spesifisert stoff, Trimetazidine, som finnes på dopinglisten. Stoffet er kategorisert som S4. Hormon- og metabolske modulatorer. Bakgrunnen for at testsvaret ikke forelå tidligere, ble begrunnet med personalmangel på grunn av COVID-19-pandemien.¹²⁰

---

¹¹⁹ CAS OG 22/08 IOC v. RUSADA / CAS OG 22/09 WADA v. RUSADA & Kamila Valieva / CAS OG 22/10 ISU v. RUSADA, Kamila Valieva & ROC avs. 10

¹²⁰ Ibid. avs. 13

Den 8. februar blir utøveren obligatorisk suspendert, jf. WADC art. 7.4.1 og russiske antidopingregler (ADR) art. 9.4.1. Dette skjer samtidig med at WADA, The International Testing Agency (ITA) og den internasjonale skøyteunionen (ISU) blir informert om forholdet.¹²¹ Konsekvensen av suspensjonen var at utøveren ikke fikk konkurrere, trene, være trener eller delta i noen aktiviteter, inkludert medaljeseremonier, under de olympiske lekene i Beijing 2022.

Den 9. februar informerte den russiske antidopingorganisasjonen (RUSADA), ITA, WADA og ISU om at en provisorisk høring hadde funnet sted etter forespørsel fra utøveren. RUSADA opplyser om at de opphever suspensjonen basert på artikkel 9.4.3 i det russiske antidopingreglementet.¹²² Artikkel 9.4.3 sier at en obligatorisk suspensjon kan oppheves dersom utøveren kan bevise at regelbruddet mest sannsynlig var begått på grunn av et forurenset produkt.

Det russiske høringsorganet la vekt på at utøveren var en mindreårig under 16 år, og derav var en beskyttet person, jf. russisk ADR og WADC. De la vekt på at det medførte at den vanlige bevisstandard «balance of probability» skulle være lavere for en beskyttet person i saker som gjelder opprettholdelse av en suspensjon.¹²³ Høringsorganet viser også til sammenhengen mellom WADCs art. 7.4.1 og art. 10.6.1.3.

I dommen, avsagt av CAS Ad Hoc-division, diskuterer dommerne utøveren som en beskyttet person i avsnitt 195. Dommerne trekker frem at utøveren er en beskyttet person, og at dette er høyst relevant i denne saken. Det er fordi at ved å være en beskyttet person, kan den laveste mulige sanksjonen være en offentlig reprimande. Det innebærer at det ikke foreligger noen form for utelukkelse. Utøver kan få en reprimande dersom vedkommende kan bevise at det ikke foreligger skyld eller uaktsomhet.¹²⁴

Videre diskuterer dommerne utfallet av de gjeldende reglene i WADC art. 7.4.1. Dommerne legger vekt på det faktum at utøveren, som er en beskyttet person, er underlagt de samme strenge kravene som andre idrettsutøvere har for å få opphevet en obligatorisk suspensjon. Dommerne i saken trekker frem det faktum at beskyttede personer, som har mulighet for kun å få en offentlig reprimande, likevel vil være underlagt en obligatorisk midlertidig suspensjon som vil hindre utøveren å konkurrere i flere måneder mens saken behandles.¹²⁵ Dette står i motsetning til andre utøvers overtredelser som minimum kan bli sanksjonert med så lite som en reprimande.

I avsnitt 196 stiller dommerne seg kritiske til det faktum at eldre idrettsutøvere kan få opphevet den obligatoriske suspensjonen i tilfeller hvor de til slutt kan etablere grunnlag for en kort

---

¹²¹ CAS OG 22/08 avs. 16

¹²² Ibid. avs. 17

¹²³ Ibid. avs. 27

¹²⁴ Ibid. avs. 195

¹²⁵ Ibid. avs. 195

sanksjon eller irettesettelse. At det ikke gjelder for yngre, juridisk inkompetente og umodne beskyttede personer som også kan ha rett til en kort sanksjon eller irettesettelse, mener dommerne at dette helt klart ser ut til å være et utilsiktet hull i WADC.¹²⁶

Dommerne belyser det faktum at denne strengere behandlingen av beskyttede personer er inkonsekvent. Det er fordi den vanlige hensikten til regelutformerne er uttrykt ved at reglene og retningslinjene skal gjelde mer skånsomt og fleksibelt overfor beskyttede personer, i lys av deres alder og modenhet, samt utøverens reduserte ansvar for regelbrudd.¹²⁷

Dommerpanelet er tydelige når de diskuterer at en streng anvendelse av reglene om midlertidige suspensjoner, vil nesten helt sikkert, i alle tilfeller som involverer en beskyttet person, resultere i at en midlertidig suspensjon vil være lengre enn den sannsynlige perioden av en faktisk suspensjon. Dommerne viser til WADC art. 10.6.3.1. Dommerne er klare på at dette ikke er tilfredsstillende fra et juridisk standpunkt.¹²⁸

Hverken ADR eller WADC angir bestemmelser om midlertidig suspensjon av beskyttede personer. Dette er forskjellig fra andre spesifiserte bestemmelser som gir forskjellige bevisstandarder og lavere sanksjoner når det kommer til beskyttede personer.¹²⁹

Dommerpanelet trekker frem at det foreligger «et hull» i WADC 2021. De henviser til CAS 2006/A/1025 som sier at når man avdekker et hull, er det opp til dommerpanelet å fylle det med å bruke det overordnede prinsippet om rettferdighet og proporsjonalitet.¹³⁰

Dommerne fastsetter følgelig at i saker som omhandler beskyttede personer bør deres midlertidige suspensjon bli evaluert til å være en valgfri midlertidig suspensjon, jf. WADC art. 7.4.2. Panelet fastslår at utøveren i denne saken hadde rett til å til å dra nytte av å være underlagt en valgfri midlertidig suspensjon som beskyttet person og at det, faktum og omstendigheter tatt i betraktning, burde det ikke ha vært en mulighet for å pålegge utøveren en midlertidig suspensjon for at vedkommende skulle bli forhindret i å konkurrere i OL 2022.¹³¹

Det man kan trekke ut av denne dommen, er at man ønsker så langt det lar seg gjøre å beskytte mindreårige og beskyttede personer. Det vises til at utøvere som er definert som beskyttede personer, ikke har det samme objektive ansvaret når det kommer til en positiv dopingprøve. Det legges stor vekt på at utøverne ikke er myndige og ikke har utviklet den samme modenheten som flere av deres konkurrenter har.

Det er lavere krav til bevis for beskyttede personer, som kan ses i sammenheng med kravet om «ingen skyld eller uaktsomhet». En utøver som har kunnet godtgjøre at vedkommende ikke

---

¹²⁶ CAS OG 22/08 avs. 196

¹²⁷ Ibid. avs. 195

¹²⁸ Ibid. avs. 199

¹²⁹ Ibid. avs. 193

¹³⁰ Ibid. avs. 200

¹³¹ Ibid. avs. 202

visste eller mistenkte at vedkommende begikk et regelbrudd, må som utgangspunkt også bevise på hvilken måte det forbudte stoffet kom inn i utøverens kropp. Dette beviskravet gjelder ikke for beskyttede personer, som kun må bevise at det ikke forelå skyld eller uaktsomhet.

10.5 Utfallet av en positiv dopingtests betydning for mindreåriges samtykkekompetanse til å bli dopingtestet

Det er et utrolig stort ansvar som blir lagt på skuldrene til en utøver når det kommer til å overholde dopingreglementet. Det faktum at utøveren er objektivt ansvarlig for en positiv prøve kan være svært belastende for en mindreårig utøver.

Det å hele tiden skal måtte føle at en er på vakt, og alltid måtte undersøke hva man putter i og på kroppen, av mat, medisiner og kremer kan virke overveldende for enhver. Når dette ansvaret legges på en mindreårig mellom 15 og 18 år, kan dette trekke i retning av at mindreårige ikke bør ha samtykkekompetanse til å bli dopingtestet.

Utfallet av en positiv dopingtest, eller brudd på en hvilken som helst annen dopingregel vil være ganske stort. Det kan ha følger for resten av idrettskarrieren. Det er jo klart at en mindreårig ikke nødvendigvis har en så god forståelse av langtidsvirkningene av å gjøre brudd på dopingbestemmelsene.

Sett i sammenheng med det objektive ansvaret utøveren har, kan en liten feil føre til enorme konsekvenser. Det er naturlig å tenke seg at en mindreårig utøver mellom 15 og 18 år ikke har samme konsekvenstankegang som en voksen utøver. Dette trekker i retning av at mindreårige ikke bør ha samtykkekompetanse til å bli dopingtestet.

10.6 Delkonklusjon

Det er klart at mindreårige utøvere er de som er mest sårbare når det kommer til doping. Det gjelder både fysiske konsekvenser, men også de psykiske følgene av dopingbruk vil påvirke mindreårige idrettsutøvere mest. Det er klart at mindreårige, som nevnt tidligere i oppgaven flere steder, ikke har utviklet den mentale kapasiteten til å foreta rasjonelle valg, og heller ikke selvstendige valg. En mindreårig utøver har også lettere for å stole på støtteapparatet rundt seg, og vil ikke stille like kritiske spørsmål. Derfor er det også strengere straffesanksjoner for administrasjon av forbudte stoffer til en beskyttet person, jf. WADC art. 10.3.3.

Det er klart at de største påvirkene rundt mindreårige, ikke er foreldre, men venner og andre påvirkere man ser på sosiale medier og idrettsbanen. Det er lettere for mindreårige å ty til kosttilskudd eller forbudte stoffer fordi «alle andre gjør det».

Dette trekker i retning av at mindreårige ikke bør ha samtykkekompetanse til å bli dopingtestet.

11. Konklusjon

Masteravhandlingens problemformulering er om mindreårige har samtykkekompetanse til å bli dopingtestet i idretten i Norge. Og hvis de ikke har, om mindreårige bør ha samtykkekompetanse til å bli dopingtestet. For å få en nyansert oppgave og konklusjon, har flere lover og regelverk blitt tolket. Oppgavens kapitler har bestått av ulike delkonklusjoner, som nå skal settes sammen for å besvare problemformuleringen.

Formålet med oppgaven var å undersøke om gjeldende lovverk implisitt kan hjemle mindreåriges samtykkekompetanse til å bli dopingtestet.

Mindreåriges samtykkekompetanse til å bli dopingtestet er et komplisert rettsområde. Det finnes lite til ingen juridisk litteratur, rettspraksis eller lover som tar stilling til problemet. Dermed blir tolkningen av de ulike lovverk svært selvstendig, samtidig som konklusjonen favner over flere rettsområder.

Det første som taler klart i mot samtykkekompetanse er hvor inngripende de ulike testmetodene er. Det er klart at jo mer inngripende en test er, jo mer må man ta hensyn til «barnets beste» og den mindreåriges modenhet. De ulike testmetodene er urinprøve, blodprøve og DBS.

Urinprøven skiller seg klart fra de to andre testmetodene med tanke på hvor inngripende den kan oppleves. Å avlegge en urinprøve under de omstendighetene en dopingkontroll er, medfører en svært inngripende handling. En så inngripende testmetode legger til grunn at mindreårige ikke bør ha samtykkekompetanse til å bli dopingtestet.

For å verne om den mindreåriges interesser og hensynet til «barnets beste», bør ikke mindreårige ha samtykkekompetanse til å bli dopingtestet på bakgrunn av hvor inngripende testmetoden er.

Det andre som klart taler i mot samtykkekompetanse til å bli dopingtestet er hvor alvorlig et utfall av en positiv dopingtest kan være. Det kan ha følger for resten av idrettskarrieren. At en mindreårig ikke har utviklet samme konsekvenstankegang som en voksen, trekker i retning av at den mindreårig ikke bør ha samtykkekompetanse til å bli dopingtestet.

Selv om man på bakgrunn av den gjennomgåtte dommen kan trekke ut at mindreårige skal være bedre rettslig beskyttet ved overtredelser av dopingreglementet, vil det likevel ikke være nok til å si at mindreårige bør ha samtykkekompetanse til å bli dopingtestet.

Både de inngripende testmetodene og de mulige konsekvensene av en positiv dopingtest, trekker i retning av at den mindreåriges samtykkekompetanse til å bli dopingtestet bør være begrenset. Dette bunngrunner i hensyn til «barnets beste» og den mindreåriges modenhet. Dermed bør det være en klar hjemmel som lovfester mindreåriges samtykkekompetanse, for å kunne være hevet over hensynet til «barnets beste» og modenhet.

Det tredje som trekker i retning av at mindreårige ikke bør ha samtykkekompetanse, er barneloven. Jeg kommer frem til at verken barnelovens §§ 31, 32 eller 33 eksplisitt hjemler mindreåriges samtykkekompetanse til å bli dopingtestet. Paragrafene 31 og 33 baserer seg på en vurdering av barnets modenhet. Det utledes fra loven at modenhetsvurderingen skal foretas av hvert enkelt individ i de konkrete tilfeller.

Å basere samtykkekompetansen på en modenhetsvurdering i hvert enkelt tilfelle, vil ikke samsvare med en rettfærdig konkurranse. En slik vurdering vil ikke bare basere seg på den mindreårige, men også den som skal foreta vurderingen av den mindreåriges modenhet. Dette kan i ytterste fall føre til spekulasjoner rundt validiteten av dopingprøven. Det er klart at det ikke er forenelig med dopingtesting.

Når det kommer til bl. § 32, er den klar på at mindreårige som har fylt 15 år har kompetanse til å melde seg inn i eller ut av foreninger uten foreldres samtykke. Et idrettslag er en forening, og det er dermed ingen tvil om at mindreårige har mulighet til å melde seg inn. Det som er omtvistet her, er om hjemmelen til å melde seg inn er ensbetydende med å ha samtykkekompetanse til å bli dopingtestet.

En mindreårig som melder seg inn i et idrettslag under NIF, vil automatisk være bundet av NIFs lover. Dette inkluderer antidopingreglementet. Basert på hvor inngripende en dopingkontroll kan være, trekker det i retning av det skal utvises forbeholdenhet med å si at mindreårige automatisk har samtykket til å bli dopingtestet som en følge av å melde seg inn i et idrettslag.

Det er også momenter som taler for at mindreårige bør ha samtykkekompetanse til å bli dopingtestet.

Eksempelvis drøfter jeg mindreåriges rettslige handleevne og hjemmel til å inngå arbeidsavtaler, jf. vergemålsloven. Det fremgår av vgml. § 9 at mindreårige ikke selv kan foreta rettslige handlinger, med mindre noe annet er særlig bestemt. En sãnn hjemmel finnes i vgml. § 10. Mindreårige som har fylt 15 år har kompetanse til å inngå arbeidsavtaler. Ettersom denne regelen benytter samme aldersgrense som bl. § 32, trekker dette i retning av en generell forståelse av at mindreårige som har fylt 15 år har en større grad av selvbestemmelsesrett.

Den mindreåriges rettsbruddsevne trekkes frem i vgml. § 9. Rettsbruddsevnen er betegnelsen for å bli ansvarlig. Aldersgrensen for ansvarlighet fremgår av straffeloven § 20. Med andre ord betyr det at den kriminelle lavalder i Norge er 15 år. Det vil si at en 15-åring anses som moden nok til å bli straffet hvis vedkommende har gjort noe ulovlig. I tillegg vil mindreårige kunne bli straffet for både narkotika- og dopingovertrædelser etter strl. §§ 231 og 234.

Å begå brudd på dopingreglementet vil føre til sanksjoner. Det å gjøre noe ulovlig fører med seg en konsekvens. Ettersom myndighetene i Norge anser 15-åringene som modne nok til å stå ansvarlige for ulovlige ting de har gjort, trekker det sterkt i retning av en overordnet forståelse av at mindreårige over 15 år også bør ha samtykkekompetanse til å bli dopingtestet.

I pasient- og brukerrettighetsloven § 4-3 første ledd bokstav b fremgår det at mindreårige som har fylt 16 år, selv tar avgjørelser i helserettslige spørsmål.

Ettersom doping innenfor idrett i stor grad omfatter legemidler og forbudte stoffer, er det klart at doping er en del av det helserettslige området. Dermed er det nærliggende å trekke linjer til at mindreårige som har fylt 16 år er modne nok til å vurdere hvilke legemidler som inntas i kroppen.

På idrettens område er det dermed mulig å vurdere det sann at 15-åringer mest sannsynlig er modne nok til å vurdere om man skal bruke et prestasjonsfremmende stoff innen idretten. Ser man det i sammenheng med at 15-åringer kan bli straffet for dopingovertredelser, trekker det i retning av at 15-åringer er modne nok.

Den mindreårige har mest sannsynlig enklere for å stole blindt på støtteapparatet rundt seg. I tillegg har vedkommende ikke utviklet samme kritiske tankegang. Det kan føre til at den mindreårige bruker legemidler eller lignende som støtteapparatet tilbyr, uten at det dobbeltsjekkes av utøver selv.

At støtteapparatet ofte kan bestå av utøvers foreldre, gjør at man bør være forsiktig med at det er foreldre som skal samtykke til dopingtesting på vegne av den mindreårige. Det kan stilles spørsmål til om det kan være grobunn for enklere å skjule doping gjort av støtteapparatet. Det trekker dermed i retning av at den mindreårige bør ha samtykkekompetanse til å bli dopingtestet selv.

I tillegg til vurderingen av hvilke legemidler man inntar, vil også testmetodene som brukes i dopingkontrollen, være tilnærmet like de man blir utsatt for innen helsevesenet.

Det å foreta en blodprøve eller en urinprøve, er en normal prosedyre for å kartlegge helsetilstanden til en pasient. Det at de mindreårige mest sannsynlig har vært utsatt for en blod- eller urinprøve i løpet av oppveksten, trekker i retning av at en dopingkontroll ikke vil oppfattes som like inngripende. I tillegg har en mindreårig som har fylt 16 år kompetanse til å både si ja eller nei til å gjennomføre en blod- eller urinprøve innenfor helsevesenet. Dette trekker også i retning av at mindreårige som har fylt 15 bør ha samtykkekompetanse til å bli dopingtestet.

Selv om både den inngripende testmetoden og det mulige utfallet av en positiv dopingprøve taler mot at mindreårige har samtykkekompetanse, er spørsmålet om det likevel må vike for den resterende argumentasjonen basert på helhetsinntrykket.

Det er klart at ingen av de fire norske lovene eksplisitt hjemler mindreåriges samtykkekompetanse til å bli dopingtestet. Likevel er det belegg for å kunne si at det helhetlige inntrykket av mindreåriges generelle samtykkekompetanse på de ulike rettsområdene trekker i retning av at mindreårige som har fylt 15 år er modne nok til å kunne inneha samtykkekompetanse til å bli dopingtestet.

Mindreårige som har fylt 15 år (16 år for helserettslige spørsmål), er modne nok til å inngå arbeidsavtaler, melde seg inn i foreninger, være over den kriminelle lavalder og kunne selv ta avgjørelser i helserelaterte spørsmål. Dette trekker i retning av at det bør foreligge en kompetanse til å samtykke til dopingtesting.

Ved å se på den norske rettstilstanden rundt mindreåriges samtykkekompetanse på ulike områder, har det vært mulig å skape et inntrykk av den generelle rettstilstanden på området. Gjennom tolkning av relevant lovgivning later det til at det er en generell konsensus om at mindreårige som har fylt 15 år har en stor grad av selvbestemmelsesrett. Det viser seg både i barneloven, med å melde seg inn i foreninger og det viser seg i vergemålsloven, med å inngå arbeidsavtaler. I tillegg er den kriminelle lavalder satt til 15 år. På helserettens område er mindreåriges samtykkekompetanse i helserelaterte spørsmål satt til 16 år.

Det er klart at det ikke foreligger en klar hjemmel for at mindreårige har samtykkekompetanse til å bli dopingtestet. Sann situasjonen er i dag, er det i realiteten opp til utøvers foreldre eller verge, om den mindreårige får samtykke til dopingtest, og dermed få delta i toppidretten. Det står i misforhold til den oppfatning man har på området om at mindreårige har kompetanse til å melde seg inn i foreninger, jf. bl. § 32, samt inngå arbeidsavtaler som toppidrettsutøver, jf. vgml. § 10. Dette trekker i retning av at mindreårige bør ha selvstendig samtykkekompetanse til å bli dopingtestet.

Ut fra avhandlingens analyse konkluderes det med at mindreårige bør ha selvstendig samtykkekompetanse til å bli dopingtestet i idretten i Norge. Selv om det er flere momenter i oppgaven som alene trekker i retning av at mindreårige ikke bør ha samtykkekompetanse, trekker den helhetlige analysen i retning av at mindreåriges samtykkekompetanse til å bli dopingtestet i idretten bør være til stede. Dette bunner i den generelle konsensusen om mindreåriges samtykkekompetanse og handleevne på de ulike lovområdene som er tolket og analysert.

Det er på nåværende tidspunkt vanskelig å si med sikkerhet om mindreårige allerede har samtykkekompetanse til å bli dopingtestet med hjemmel i den generelle oppfatningen av samtykkekompetansen på andre lovområder. Likevel er det klart at konsensusen trekker i retning av at mindreårige bør ha denne samtykkekompetansen til å bli dopingtestet. For å skape klarhet rundt mindreåriges samtykkekompetanse til å bli dopingtestet bør det vurderes om det skal foretas et lovvedtak eller på annen måte eksplisitt hjemle mindreåriges rett til å samtykke til dopingtesting i idretten i Norge.

Perspektivering

Samtykkekompetanse i lys av personvernforordningen (GDPR).

I avhandlingen har jeg gjennomgående analysert mindreåriges samtykkekompetanse til å bli dopingtestet. Denne samtykkekompetansen skal jeg kort se på i lys av personvernforordningen.

Det interessante er at Antidoping Norge, og andre antidopingorganisasjoner, har myndighet til å teste alle utøvere. I Norge gjelder det for alle utøvere som er underlagt NIF. Denne kompetansen har ADNO uten at det foreligger et samtykke som kan jamføres med et samtykke gitt etter GDPR-reglene.

Når en idrettsutøver blir tatt ut til dopingtest, skal vedkommende oppgi personlige helseopplysninger. WADA har utarbeidet en internasjonal standard for «protection of privacy and personal information» (ISPPi). Formålet er å sikre at antidopingorganisasjoner anvender en hensiktsmessig, tilstrekkelig og effektiv personvernbeskyttelse i gjennomførelsen av antidopingarbeidet, jf. ISPPi art. 1.0.

Personlige helseopplysninger kategoriseres som særskilte personopplysninger, jf. GDPR art. 9 første ledd. Dersom man skal behandle særskilte personopplysninger, kreves det hjemmel i lov, jf. GDPR art. 9 første ledd. I Norge fremgår ADNOs hjemmelsgrunnlag til å behandle personopplysninger nevnt i GDPR art. 9 av forskrift om behandling av personopplysninger¹³² § 6.

Etter GDPR-reglene, art. 4 nr. 11, skal et samtykke være «frivillig, spesifikt, informert og utvetydig» fra den som avgir samtykke. ISPPi krever også at et samtykke er «frivillig, spesifikt, informert og utvetydig», jf. ISPPi art. 6.1 bokstav b.

Det fremgår ulike juridiske grunnlag for å behandle personopplysninger av ISPPi art. 6. Det skal foreligge en «valid legal ground» eller ved en «Participant's or other Person's consent». Med «Participant» menes utøver. Det Europeiske Data Protection Board (EDPB) uttaler seg om problemstillingen i et brev, og legger vekt på at samtykke ikke er i samsvar med art. 6, 7 og 9 i GDPR.¹³³

EDPB legger vekt på at de negative konsekvensene som medfølger om man nekter å samtykke til behandlingen av persondata som er nødvendig etter WADC, kan forhindre utøvere å gi et ekte fritt samtykke. De trekker frem at gyldigheten av et slikt samtykke er problematisk.¹³⁴

Denne problemstillingen gjelder både for mindreårige og voksne utøvere.

---

¹³² Forskrift 15. juni 2018 nr. 877 om overgangsregler om behandling av personopplysninger

¹³³ European Data Protection Board (2019)

¹³⁴ Ibid.

Det som er interessant er at dopingtesting av mindreårige i Norge, krevet kun et alminnelig samtykke gitt av verge eller foreldre på forhånd. Det foreligger per nå, ingen krav om hjemmel i lov til å foreta en dopingtest. Det at en mindreårig skal avgi helseopplysninger, som kategoriseres som særskilte opplysninger etter GDPR, med kun et alminnelig samtykke, er klart i et misforhold mellom samtykke og opplysning.

Dersom en utøver er 18 år eller eldre, vil vedkommende være underlagt dopingtesting uten at det foreligger noen form for eksplisitt samtykke. Samtykket baserer seg på avtalefriheten, og at utøveren er medlem av en idrettsforening under NIF.

ADNOs myndighet krever ikke eksplisitt samtykke fra voksne utøvere. Innmelding i et idrettslag under NIF er dermed nok til at voksne utøvere har implisitt samtykket til å bli dopingtestet. Dette gir mulighet til å vurdere om det implisitte samtykket er forenelig med samtykke etter GDPR-reglene.

Det er klart at man ikke har mulighet til å foreta et «frivillig» samtykke til å bli dopingtestet. Antidopingreglene er lagt opp på den måten som EDPB trekker frem, at dersom man unnlater å teste seg ved en innkallelse eller på annen måte unndrar seg testing, vil det være et brudd på dopingreglementet. Dermed vil utøveren bli sanksjonert etter gjeldende regelverk. Dette medfører at utøverne ikke har mulighet til å avgi et ekte fritt samtykke, jf. GDPR art. 4 nr. 11.

Med den måten antidopingreglementet er utformet på, og bakgrunnen for å ha et velfungerende antidopingsystem, er det klart at man ikke kan frivillig samtykke til å bli dopingtestet, jf. kravene i GDPR art. 4 nr. 11. Det er klart at å drive med toppidrett vil ha den følge at man er underlagt antidopingreglementet og kan bli testet. Det er fordi man skal kunne opprettholde en så rettfærdig og lik konkurranse for alle utøvere som mulig.

I lys av mindreåriges samtykkekompetanse gir det dermed anledning til å vurdere om det skal ses bredere på hjemmelsgrunnlaget for samtykke generelt.

Kilder

Lover og forskrifter

Norske lover

- 1687 Kong Christian Den Femtis Norske Lov (Norske Lov) av 15. april 1687
- 1814 Kongerike Norges Grunnlov (Grunnloven) av 17. mai 1814
- 1918 Lov om avslutning av avtaler, om fullmakt og om ugyldige viljeserklæringer (avtaleloven) av 31. mai 1918 nr. 4
- 1980 Lov om leger (legeloven) av 13. juni nr. 42 (opphevet)
- 1981 Lov om barn og foreldre (barnelova) av 8. april 1981 nr. 7
Lov om rettergangsmåten i straffesaker (Straffeprosessloven) av 22. mai 1981 nr. 25
- 1991 Lov om ekteskap (ekteskapsloven) av 4. juli 1991 nr. 47
- 1992 Lov om legemidler m.v. (legemiddeloven) av 4. desember 1992 nr. 132
- 1999 Lov om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett (menneskerettsloven) av 21. mai 1999 nr. 30
Lov om pasient- og brukerrettigheter (pasient- og brukerrettighetsloven) av 2. juni 1999 nr. 63
- 2010 Lov om vergemål (vergemålsloven) av 26. mars 2010 nr. 9
- 2005 Lov om straff (straffeloven) av 20. mai 2005 nr. 28
- 2017 Lov om adopsjon (adopsjonsloven) av 16. juni 2017 nr. 48
- 2018 Lov om behandling av personopplysninger (personopplysningsloven) av 15. juni 2018 nr. 38

Forskrifter

- 1993 Forskrift 30. april 1993 nr. 318 om hva som skal anses som dopingmidler
- 2013 Forskrift 14. februar 2013 nr. 199 om narkotika (narkotikaforskriften)
- 2018 Forskrift 15. juni 2018 nr. 877 om overgangsregler om behandling av personopplysninger

Andre lover

2022 Lov for Norges idrettsforbund og olympiske og paralympiske komité (NIFs lov)

Utenlandske lover

2016 Europaparlamentets- og rådsforordning (EU) 2016/679 av 27. april 2016 om vern av fysiske personer i forbindelse med behandling av personopplysninger og om fri utveksling av slike opplysninger samt om oppheving av direktiv 95/46/EF (generell personvernforordning)

2021 World Anti-Doping Code (WADC)

Konvensjoner og erklæringer

1950 Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen, EMK, Roma

1966 FNs konvensjon om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter, ØSK, FN

1989 FNs konvensjon om barns rettigheter, BK, FN

1999 Lausanneerklæringen om doping i idrett

2003 Københavnerklæringen om antidoping i idretten

2005 UNESCO-konvensjonen mot doping

Forarbeider og andre offentlige dokumenter

NOU 2020:14 Ny barnelov – Til barnets beste

Ot.prp.nr.62 (1979-1980) Om lov om barn og foreldre (barneloven)

Ot.prp.nr.5 (1982-1983) Om lov om endringer i avtaleloven 31 mai 1918 nr. 4, m.m. (generell formuerettslig lempingsregel)

Ot.prp.nr.26 (1986-1987) Om lov om endring i straffeloven m m (heving av den kriminelle lavalder)

Ot.prp.nr.46 (1991-1992) Om lov om endring i straffeloven (straffetiltak mot doping)

Ot.prp.nr.12 (1998-1999)	Lov om pasientrettigheter (pasientrettighetsloven)
Ot.prp.nr.110 (2008-2009)	Om lov om vergemål (vergemålsloven)
Prop.107 L (2012-2013)	Endringer i legemiddeloven (utvidet forbud mot dopingmidler m.m.)
Meld.st.26 (2011-2012)	<i>Den norske idrettsmodellen</i> . Kultur- og likestillingsdepartementet. https://www.regjeringen.no/contentassets/aaf9142d54e344608cc20d4e5fa752e0/no/pdfs/stm201120120026000dddpdfs.pdf

Internasjonale forarbeider

CRC/C/GC/14	General comment NO. 14 (2013): The right of the child to have his or her best interests taken as a primary consideration (art.3, para. 1)
-------------	---

Rettspraksis

Høyesterett

Rt. 1998 s. 946

Rt. 2004 s. 1582

HR-2017-971-A

CAS

CAS OG 22/08 IOC v. RUSADA / CAS OG 22/09 WADA v. RUSADA & Kamila Valieva / CAS OG 22/10 ISU v. RUSADA, Kamila Valieva & ROC

CAS 2006/A/1025

Litteratur

Bøker

Gade, P. (2021). *Sportsret – lærebog og håndbog om idrættens retsforhold* (1. utg.). Karnov Group.

- Giertsen, J. (2014). *Avtaler* (3. utg.). Universitetsforlaget.
- Kjenner, G-M. (Red.). (2012). *Idrett og juss* (4. utg.). Universitetsforlaget.
- Kjenner, G-M. (Red.). (2022). *Idrett og juss* (5. utg.). Universitetsforlaget.
- Munk-Hansen, C. (2018). *Retsvidenskabsteori* (1. utg.). Djøf Forlag.
- Read, D., Skinner, J., Lock, D. & Smith, A. CT. (2021). *WADA, The World Anti-Doping Agency: A Multi-Level Legitimacy Analysis*. Routledge.
- Tvarnø, C.D. & Nielsen, R. (2017). *Retskilder og Retsteorier* (5. utg.). Djøf Forlag.
- Weihe, H-J.W. (2019) *Doping – Avhengighet, forfengelighet og ytelse* (1. utg.). Cappelen Damm Akademisk.
- Woxholth, G. (2020). *Foreningsrett med samvirkeoven* (4. utg.). Gyldendal.

Artikler

- Antidoping Norge (2021, 21. april). *Årsberetning fra styret i ADNO 2020*.
<https://www.antidoping.no/%C3%A5rsrapport-2020/styrets-melding>
- Braut, G.S. (2021, 15. juni). Blodprøve. *Store norske leksikon*.
<https://sml.snl.no/blodpr%C3%B8ve>
- Bryhn, R. (2020, 24. september). World Anti-Doping Agency. *Store norske leksikon*.
https://sml.snl.no/World_Anti-Doping_Agency
- Datatilsynet. (2022, 25. april). *Samtykke fra mindreårige*.
<https://www.datatilsynet.no/personvern-pa-ulike-omrader/skole-barn-unge/samtykkje-fra-mindrearige/>
- Drange, M. (2022, 14. september). Doping (historikk). *Store medisinske leksikon*.
https://sml.snl.no/doping_-_historikk
- Elden, J.C. (2019, 22. mai). Skjellig grunn til mistanke. *Store norske leksikon*.
https://snl.no/skjellig_grunn_til_mistanke
- FN-sambandet. (2022, 4. februar). *Barnekonvensjonen*. <https://www.fn.no/om-fn/avtaler/menneskerettigheter/barnekonvensjonen>

Holt, R.I.G., Erotokritou-Mulligan, I. & Sönksen, P.H. (2009, 24. mai). The history of doping and growth hormone abuse in sport. *Elsevier*.

<https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S1096637409000525>

Lie, M.H. (2022, 26. januar). Avtalefrihet. *Store norske leksikon*. <https://snl.no/avtalefrihet>

Lie, S., Lie, S.L. & Hafrom, T.G. (2022, 24. august). NRK avslører: Idrettsforbundet har visst om antidopingkrisen i tre år. *NRK*. https://www.nrk.no/sport/nrk-avslorer_-_idrettsforbundet-har-visst-om-antidopingkrisen-i-tre-ar-1.16079245

Lie, S.L. & Bryne, L. (2022, 18. august). Norsk antidopingkrise – Norge kan bli nektet å arrangere mesterskap. *NRK*. https://www.nrk.no/sport/norsk-antidopingkrise_-_norge-kan-bli-nektet-a-arrangere-mesterskap-1.16070934

Overvik, J. (2003, 24. september). Dropper koffein fra dopingliste. *VG*.

<https://www.vg.no/sport/i/KvvMWM/dropper-koffein-fra-dopingliste>

Regjeringen. (2021, 21. september). *Spesielle idrettslige aktiviteter*.

<https://www.regjeringen.no/no/dep/kud/tilskudd/Spesielle-aktiviteter/id764864/>

Statsforvalteren. (2022, 10. mai). *Barneloven*. <https://www.statsforvalteren.no/portal/barn-og-foreldre/barneloven/>

Zakaria, R., Allen, K.J., Koplín, J.J., Roche, P., & Greaves, R.F. (2016, 1. desember). Advantages and challenges of dried blood spot analysis by mass spectrometry across the total testing process. *The Journal of the International Federation of Clinical Chemistry and Laboratory Medicine*.

<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC5282914/pdf/ejifcc-27-288.pdf>

Artikler uten dato

Hva er Dried Blood Spot? (u.å.). *Antidoping Norge*. Hentet 16. november 2022 fra

<https://www.antidoping.no/kunnskap-og-ressurser/dried-blood-spot-WADA>

WADA Executive board (u.å.). *International Olympic Committee (a)*. Hentet 17. november 2022 fra <https://olympics.com/WADA/executive-board>

National Anti-Doping Organizations (NADOs) (u.å.). *WADA (b)*. Hentet 13. november 2022 fra <https://www.wada-ama.org/en/anti-doping-partners/national-anti-doping-organizations-nados>

National Olympic Committees (u.å.). *International Olympic Committee (b)*. Hentet 17. november 2022 fra <https://olympics.com/WADA/national-olympic-committees>

Nyfødtscreening – blodprøve av nyfødte (u.å.). *Oslo universitetssykehus*. Hentet 24. november 2022 fra <https://oslo-universitetssykehus.no/behandlinger/nyfodtscreening-blodprove-av-nyfodte>

Who We Are (u.å.). *WADA (a)*. Hentet 17. november 2022 fra <https://www.wada-ama.org/en/who-we-are>

Rapport

Knudsen, G., Woxholt, G., Reiersen, H.B. & Berg, B.H. (2021). *Lov om foreiningar: Ei utgreiing med utkast til lov om foreiningar*. Regjeringen.
<https://www.regjeringen.no/contentassets/e77bff9982c14f82ae87896613e22726/lov-om-foreiningar.-ei-utgreiing-med-utkast-til-lov-om-foreiningar.-2113775884v1.pdf>

Uttalelse

European Data Protection Board. *Remarks and comments on the compliance of the WADA Code and its International Standards with GDPR*. Hentet 24. november 2022 fra https://edpb.europa.eu/sites/default/files/files/file1/edpb_letter_out2019-0035_wada_4.pdf

Bilder

Figur 1:

https://www.idrettsforbundet.no/contentassets/2f21df65109d4ff98a3488f5ba380a23/norsk-idrett_612.jpg

Ordtelling

Ordtelling

Statistikk:

Sider	58
Ord	22 239
Tegn (ikke mellomrom)	122 296
Tegn (med mellomrom)	143 996
Avsnitt	547
Linjer	2 279

Ta med fotnoter og sluttnoter

Lukk